ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Шаҳар ижтимоий-сиёсий газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 18 (8.753) ◆ 1996 йил ◆ 12 февраль, душанба ◆ Сотувда эркин нархда

Уй-жой қурилишига — давлат мадади

ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯЛАШДАГИ КАТТА ҒАМХЎРЛИК

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Тошкент шаҳридаги уй-жой қурилишини давлат томонидан қўллаб-қувватлашни кучайтириш тўғрисида»ги Фармони ҳамшаҳарларимизда катта қизиқиш уйғотди. Улар ушбу ҳужжатни чуқур ўрганиб чиққач, уни ҳукуматимизнинг аҳолини ижтимоий ҳимоялаш йўлидаги яна бир ғамхўрлиги ифодаси деб атамоқдалар. Буни таҳририятимизга оқшомхонлардан келаётган кўплаб хат-хабарлардан ва уларнинг ўзлари билан бўлаётган юзма-юз мулоқотлардан ҳам билса бўлади.

Хонага ийманибгина кириб келган отахон ўзини: «Мен Бахтиёр Ҳусановман. Юнусободнинг 15-даҳасида истиқомат қиламан» дея таништира туриб мақсадга ўтди.

— Юртбошимизнинг яқинда матбуотда эълон қилинган «Тошкент шаҳридаги уй-жой қурилишини давлат томонидан қўллаб-қувватлашни кучайтириш тўғрисида»ги Фармони юзасидан келувдим. Минг раҳмат, кўп хайрли иш бўлибдида бу. Айниқса биз каби катта оила билан бир хонадонда тиқилиб қолган, уй-жойга ниҳоятда муҳтож кишиларга чинакам мадад беради бу ҳужжат.

Лекин қарилик қурсин бир нарсага бироз тушунмай турибман. Фармонда: **«18 ёшга тўлган ва Тошкент шаҳрида камида уч йил доимий рўйхатдан ўтиб истиқомат қилувчи жисмоний шахслар — маҳалла қўмиталари ва туман ҳокимликларининг тавсияномалари бўйича»** уй-жойларни сотиб олиш ҳуқуқига эга эканликлари таъкидланган. Кейин яна бир жойда: **«Уй-жой қурилиши ва уни сотиб олиш учун шартномаларни тузиш чоғида «Тошкентуйжойжамғармабанк»нинг номлари кўрсатилган уй-жой облигацияларининг дастлабки туркуми жисмоний шахслар учун сотиб олиниши тахмин қилинаётган уй-жой майдонларининг камида 20 фоизига мувофиқ бўлиши керак»** дейилган. Шу жумлаларни бироз изоҳлаб берсангиз.

Биз отахонга ҳар иккала савол бўйича тўла тушунтириш бердик. У жавобимиздан қониқиб хонадан чиқар экан: «Биз каби инсонларни ўйлаб, уларнинг турмуш даражасини яхшилаш йўлида астойдил ғамхўрлик қилаётган юртбошимизга раҳмат», дея қайта-қайта миннатдорчилик билдирди.

Телефон жиринглаб қолди. Гўшакни кўтарсак, аёл кишининг «Алло, бу «Тошкент оқшоми» таҳририятими?» деган овози эшитилди.

— Худди шундай, хизмат опа.

— Мен меҳнат ногирониман. Икки йилдан бери ётиб қолганман. Шунинг учун телефонда бўлса ҳам Президентимизнинг янги Фармонлари юзасидан сиз билан маслаҳатлашмоқчи эдим. Чунки катта ўғлим бир неча йилдан бери уй олишга навбатда туради. Лекин ҳамон уй ололмаяпти. Яқинда туман ҳокимлигига борса у ердагилар: «Энди ҳокимлик томонидан уй-жой берилмайди. Шаҳримизнинг Пушкин кўчасидаги 17-уйда «Тошкентуйжойжамғармабанк» ташкил этиляпти. Унга омонатчи сифатида аъзо бўлсангиз, мақсадингизга тезроқ эришасиз» дейишибди.

Биз билан телефон орқали мулоқот боғлаган Қорақамиш 2/4 даҳасида истиқомат қилувчи Бахриниса Файзиевага бу гап тўғрилигини ва юқоридаги банк омонатчиларига қатор имтиёзлар берилишини тушунтирдик. Жумладан, онахоннинг уй-жойга муҳтож ўғли ушбу банкка аъзо бўлган тақдирда йиққан жамғармаси унга тегишли тахмин қилинган уй-жой майдонининг 20 фоизига етганда ўша банк билан тузилган шартнома бўйича у уй-жойга эга бўлишини, уй-жой қийматининг 50 фоизи эса давлат томонидан қопланишини, қолган маблағни эса омонатчи ўн йил давомида давлатга тўлаши лозимлигини айтдик.

Онахон Фармон бўйича ўзини қизиқтирган барча саволларга жавоб олгач, мамнун бўлиб биз билан хайрлашди.

Тушдан кейин таҳририятимизга иш юзасидан кириб келган «Тўқимачи» кўп нусхали газетаси муҳаррири Баҳодир Орипов билан ҳам суҳбатлашдик.

— Президентимизнинг янги Фармони уй-жой олувчилар учун айни муддао бўлибди. Бизнинг II минг кишилик ҳиссадорлик жамиятимиз аҳлининг оғзида шу гап. Улар юртбошимиз имзолаган бу ҳужжатни қўлдан қўймай мутолаа қилишяпти, — деди у.

— Фармонда **«Тошкент шаҳрида белгиланган тартибда рўйхатга олинган барча мулкчилик шаклидаги юридик шахслар ўз ходимлари учун — меҳнат жамоаларининг қарорлари бўйича уй-жойларни сотиб олиш ҳуқуқига эгадирлар», дейилган. Кўриниб турибдики, уй-жой навбатида турганларга имтиёз берилишида меҳнат жамоаларининг ҳам роли катта. Бу масала юзасидан «Тўқимачи» ҳиссадорлик жамиятида ўзига хос тадбирлар белгиланаётган бўлса керак?**

— Албатта, яқинда бўладиган умумйиғилишида ушбу Фармон юзасидан қатор тадбирлар ишлаб чиқилади. Умуман бизда ишчи ва хизматчиларни уй-жой билан таъминлаш долзарб масала бўлиб келган. Масалан, биргина ўтган йили 95 та оилага янги уйнинг калитлари топширилди. Бу йил ҳам бу борада ижобий ишлар бўлиши кутилмоқда. Чунки корхона ўз ҳисобидан уй-жой қуришни изчиллик билан олиб бормоқда...

Хуллас, бир сўз билан айтганда, ушбу Фармон халқимизнинг турмуш даражасини оширишда муҳим омил бўлади.

Маҳмуд КОМИЛЖОНОВ.

Тошкент шаҳар ҳокимлигида

КЕЛАЖАККА ЮЗ ТУТГАН ПОЙТАХТ

Тошкент шаҳар ҳокимлигида шаҳарсозлик масалаларига бағишланган кенгаш бўлиб ўтди.

Кенгашда маъруза қилган Тошкент шаҳар бош меъмори Муҳаммадамин Расулов 1995 йилда пойтахтда амалга оширилган ишларни таҳлил қилиб берди. У республика Вазирлар Маҳкамасининг Эски шаҳарни қайта қуриш ва обод қилиш тўғрисидаги қарорини бажариш юзасидан кенг кўламли бунёдкорлик ишлари авж олдирилганлигини таъкидлаб ўтди. Жуда қисқа муддат ичида Эски шаҳар таниб бўлмас даражада ўзгариб кетди.

Сўнгги вақтларда Тошкентда кенг ва равон кўчалар барпо этиш, мавжудларини тубдан таъмирлаш, шаҳар транспорти, айниқса унинг атроф-муҳитга зарар етказмайдиган трамвай, троллейбус каби турларини ривожлантиришга эътибор кучайди.

Меъморлар ва лойиҳачилар шаҳарсозликда Шарқнинг анъанавий меъморчилигини замонавий ютуқлар билан уйғунлаштиришга интилмоқдалар. Бу изланишлар ўз аксини топган бир қатор бетакрор ва кўркам бинолар мустақил давлатимиз пойтахти кўркига кўрк қўшди.

Шу билан бир қаторда кенгашда ҳали шаҳарсозликда қатор ҳал этилмаган муаммолар мавжудлиги алоҳида таъкидланди. Меъморлар ва лойиҳачилар бинокорлар билан бу камчиликларни бартараф этиш, Тошкентни жаҳондаги энг гўзал ва обод шаҳарлардан бирига айлантириш учун тинимсиз изланмоқдалар.

Кенгаш қатнашчилари ҳокимликнинг ўзида лойиҳа институтлари томонидан ишлаб чиқилган, яқин вақт ичида Тошкентда қад кўтарадиган жуда ноёб иншоотлар кўринишлари билан танишиш имконига эга бўлдилар. Шу йилнинг ўзида пойтахтда Амир Темур музейи қуриб битказилиши мўлжалланган. Шаҳарда янги-янги маъмурий, маданий, маиший бинолар қад кўтаради, кенг ва равон кўчалар, боғ ва хиёбонлар пайдо бўлади. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Тошкент шаҳрида уй-жой қурилишини давлат томонидан қўллаб-қувватлашни кучайтираш тўғрисида»ги яқиндаги Фармони уй-жой қурилиши кўламлари ва суръатларини кескин оширишга имконият яратди.

Кенгашда республика Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси раиси Тўлаган Набиев, Ўзбекистон меъморлар уюшмасининг раиси Феруз Ашрафий нутқ сўзладилар.

Кенгашда Тошкент шаҳар ҳокими Козим Тўлаганов иштирок этди ва нутқ сўзлади.

БУГУНГИ КУН «ТО» «ТО» НАФАСИ

МАМЛАКАТИМИЗДА

● Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг фармонлари билан Алишер Шайхов мамлакатимизнинг Германиядаги фавқулодда ва мухтор элчиси этиб тайинланди, унга биринчи даражали фавқулодда ва мухтор вакил дипломатик мартабаси берилди. Содиқ Сафоев эса бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Ўзбекистоннинг Германиядаги элчиси вазифасидан озод қилинди.

● Миср Президенти Муҳаммад Ҳусни Муборак муқаддас Рамазон ойи муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовга самимий қутловлар йўллади.

● Вазирлар Маҳкамасида Бош вазир ўринбосари Мираброр Усмонов Германиянинг «Саломандер» компанияси бошқаруви аъзоси Рост Карл Вернер раҳбарлигидаги делегация аъзолари билан учрашди. Германиялик меҳмонлар «Ўзенгилсаноат» уюшмасида ҳам бўлдилар.

● Фарғонада йилига 500 минг жуфт пойабзал ишлаб чиқариш қувватига эга бўлган «Ўзсаломан» Ўзбекистон — Германия қўшма корхонасининг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди.

● Асакадаги «Ўздэуавто» Ўзбекистон — Жанубий Корея қўшма корхонасида яқин вақт ичида ишлаб чиқарила бошланадиган дастлабки ўзбек автомобиллари синови бошланди. Қўшма корхонанинг ўзида эса ҳар бирида соатига 20 та машина йиғиш мумкин бўлган иккита конвейер линиялари синовига киришилди.

● «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпаниясида Ўзбекистон билан Финляндия ўртасида ҳаво алоқаси ўрнатиш тўғрисидаги битим имзоланди.

● Бухорода маркетинг маркази иш бошлади.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Москвада Ҳамдўстлик мамлакатларининг Давлатлараро валюта қўмитаси тузилди.

● Шанба куни Қирғизистонда бўлиб ўтган умумхалқ референдумида овоз бериш ҳуқуқига эга бўлган мамлакат фуқароларининг 96 фоиздан кўпроғи иштирок этди. Уларнинг салкам 95 фоизи президент ваколатларини анча кенгайтиришни ёқлаб овоз бердилар.

● Грозныйдаги собиқ президент саройи олдида бир ҳафта давом этган митинг тугади. Кеча Чеченистоннинг Шатой шаҳридан Россия федерал қўшинларининг дастлабки қисми чиқарила бошланди.

● Олмаотада Қозоғистон пойтахти ва Россия қатор шаҳарлари ўзаро иқтисодий алоқаларни ривожлантиришга аҳдлашиб олдилар.

ХОРИЖДА

● Америка Қўшма Штатлари янги лазер қуролини муваффақиятли синовдан ўтказди. У билан паст баландликда учадиган тактик ракета йўқ қилинди.

● Англия билан Шимолий Ирландия ўртасида 17 ой мобайнида амалда бўлган ярашиш сулҳи бузилди. Ирландия республика армияси террорчилари Лондоннинг амалий қисмида кучли бомба портлатдилар. Бунинг оқибатида бир неча киши ҳалок бўлди, юздан ортиқ одам жароҳатланди.

● Кеча Жазоир пойтахтида иккита кучли портлаш рўй берди. Унинг биринчисидан 41 киши жароҳатланган бўлса, иккинчи бомба портлаши оқибатида 14 киши ҳалок бўлди, 30 киши тан жароҳатлари олди.

● Японияда кўчки оқибатида тоғ остидан ўтган тоннель бекилиб қолди. Маъмурлар тоннель ичида қолган 20 кишини қутқариш чораларини кўряптилар.

● Босния серблари яна Дейтон аҳдлашувларига амал қилиб, НАТОнинг тинчликни сақлаш кучлари билан ҳамкорлик қилишга рози бўлдилар. Бир неча кун илгари серблар мусулмон ва хорватлар билан музокаралар олиб бориш учун Сараевога йўл олган зобитлари ҳибсга олинганлиги сабабли НАТОнинг бу ердаги тинчликни сақлаш кучлари билан ҳар қандай алоқани узганликларини эълон қилган эдилар.

● Шахмат бўйича жаҳон чемпиони Гарри Каспаров АҚШнинг «Ай-Би-Эм» фирмаси компьютери билан мусобақалашувдаги биринчи учрашувни бой берди. Олти ўйин ўйналадиган ана шу беллашув ғолиби мукофот тариқасида 400 минг АҚШ доллари, мағлубиятга учраган эса 100 минг доллар олади.

«Ўзбекистон — Ватаним маним»

КЎРИК-ТАНЛОВНИНГ ДАСТЛАБКИ ОДИМЛАРИ

Шаҳримиз туманларида Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг беш йиллигига бағишланган «Ўзбекистон — Ватаним маним» мавзуидаги қўшиқлар кўрик-танловининг илк босқичи бошланди. Ижрочилар ўз маҳоратларини тўла намоён этишга интилмоқдалар. Тошкент шаҳар маданият ишлари бош бошқармаси қошида Мирзаахмад Содиқов етакчилигидаги ишчи гуруҳи ана шу ишлар билан бевосита банддир.

— Ушбу тадбир ҳақидаги Вазирлар Маҳкамасининг қарори эълон қилинган кундан бошлаб Тошкент шаҳрида ҳам кенг миқёсда тайёргарлик ишлари бошланиб кетди, — деб ҳикоя қилади М. Содиқов. — Шу мақсадда Тошкент шаҳар ҳокимининг кўрик-танловни ўтказиш ҳақидаги қарори ва кўрик-танлов низоми ишлаб чиқилди. Ташкилий қўмита раиси этиб Тошкент шаҳар ҳокимининг биринчи ўринбосари Р. Файзуллаев, ташкилий қўмита раисининг ўринбосари этиб шаҳар ҳокимининг ўринбосари Ш. Жалилов тайинландилар. Шунингдек, шаҳримиздаги таниқли санъат, адабиёт, маданият, турли ташкилот ва жамғармалар намояндаларидан қўмита аъзолари тузилди.

Шаҳар бўйича танлов ғолиблари учун:

Битта биринчи ўрин учун — 30 минг сўм;

Битта иккинчи ўрин учун — 15 минг сўм;

Битта учинчи ўрин учун — 10 минг сўмлик мукофотлар таъсис этилди. Ўзбекистон Халқ Демократик партияси Тошкент шаҳар кенгаши эса ватанпарварлик мавзуидаги энг яхши ижро учун махсус совринлар белгилаган.

Бош бошқармада шаҳар бўйича кўрик-танловни ўтказиш ишчи гуруҳи тузилди. Ҳакамлар ҳайъати аниқланиб, тайёргарлик ишлари бошланиб кетди. Яқиндагина бўлиб ўтган махсус йиғилишда эса шаҳар туманлари маданият ишлари бўлими мудирларининг кўрик-танловни туманларда бориш жараёнлари ҳақидаги ҳисоботлари тингланди. Айниқса Мирзо Улуғбек, Чилонзор, Шайхонтоҳур туманларида ишлар авж палласида кетяпти. Ишчи гуруҳимиз Ўзбекистон бастакорлари уюшмаси билан ҳамкорликда танловни ўтказиш ишларини авж олдириб юборди.

Шаҳар кўрик-танлови уч босқичда ўтказилиб, унда пойтахтимиздаги ишлаб чиқариш корхоналарида, ўқув юртлари, турар жой, маҳаллалар ҳамда маданият масканларида, «Халқ ижодиёти уй»лари, мактабгача тарбия муассасаларида бўлиб ўтмоқда. Бу тур ғолиблари эса шу ойнинг иккинчи ярмидан бошланадиган туман танловларида қатнашадилар. Туман танловларидаги иккинчи босқич ғолиблари эса апрель-май ойларида бўлиб ўтадиган Тошкент шаҳар танловида иштирок этадилар.

Кўрик-танловнинг биринчи босқичи якунланиб туманлар миқёсидаги тадбирлар бошланяпти. Ҳар бир туман ҳокимлиги ўз тумани бўйича ғолибларга турли миқдорда мукофот ва совринлар таъсис этмоқдалар. Бугунги кунгача шаҳар бўйича ўтказилаётган туман кўрикларида 500 га яқин қўшиқчилар ва бадиий ҳаваскорлик дасталари қатнашди.

Нозима УМАРОВА.

Тошкент тажриба таъмирлаш ҳиссадорлик жамиятида кўп йилдан бери меҳнат қилаётган ишчилар бор. Уларнинг ҳар бири ўз касбининг устаси бўлиш бир қаторда етук шогирдлар ҳам тайёрлашмоқда. Айниқса бу соҳада ёнилғи аппаратура цехининг ишчиларидан синовчи Иван Зиков ва чилангар Абдуманноп Каримов (суратда) ларнинг маҳоратлари таҳсинга лойиқдир. Бу икки ҳамкасб мана ўттиз йилдирки шу ерда меҳнат қилишади.

Усмон Усмонов олган сурат.

Тадбиркорга омад ёр

СИФАТГА — ЭЪТИБОР

Шаҳримиз корхоналарида, айниқса ишлаб чиқариш билан шуғулланаётган қўшма ва кичик корхоналарда кўплаб турдаги халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқариляпти. Аммо айрим турдаги маҳсулотлар талаб даражасига жавоб бермай пештахта ортида қолиб кетмоқда. Сабаби маҳсулотнинг сифати талаб даражасида эмас. Шуниси қувонарлики, тадбиркор раҳбар ва мутасаддиларнинг изланувчанлиги эвазига айрим корхоналарда ижобий ўзгаришлар бўлмоқда. Масалан «ЎзЭллас» қўшма корхонасини олиб кўрайлик. Даставвал бу ерда тайёрланган гугуртларнинг сифати олий даражада бўлмасада, сони кўпайиб борди. Лекин тадбиркорлар ва фирмалар ёрдамида Россия Федерациясидан, Покистондан, Хитойдан келтирилаётган гугуртлар олдида ўз маҳсулотимиз рақобатга бардош беролмай қолди. Чунки маҳсулот сифатсиз, хориждан келтирилганлардан анча фарқ қила бошлади. Камчиликларни тезлик билан илғаб олган корхона раҳбарлари изчил изланишга киришдилар. Масалан битта гугурт қутисининг ичидаги доначалар рақобатчи гугурт қутисининг ичидаги доналар билан солиштириб кўрилганда «ЎзЭллас» маҳсулотининг намлиги ва камлиги аниқланди. Бунга иш жараёнида, қадоқлаш вақтида дастгоҳнинг тўхтаб қолиши ёки айрим эътиборсизликлар сабаб бўлган.

Ҳозирги кунда «ЎзЭллас» қўшма корхонасида бир кунда 350-400 минг қути гугурт аввалгиларига нисбатан анча сифатли қилиб ишлаб чиқарилмоқда. Корхона мутасаддилари сон кетидан эмас, сифат кетидан қувсак ҳақиқий рақобатбардош маҳсулотлар чиқаришимиз мумкин экан деган хулосага келишиб, янги дастгоҳлар ўрнатишга киришдилар. Натижада маҳсулот сифати бутунлай ижобий томонга ўзгарди, унинг харидоргирлиги ошди.

Гулзода АБДУЛЛАЕВА.

ХИТОЙ САНЪАТИ КЎРГАЗМАСИ

Ўтган куни Ўзбекистон Рассомлар уюшмасида халқаро экология ва саломатлик «ЭКОСАН» жамғармаси ва Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистондаги элчихонаси ҳамкорликда уюштираётган Хитой санъат асарлари кўргазма-савдоси юзасидан ташкилий масалалар келишиб олинди.

Келишувга кўра, Тошкентга олиб келинган, кўҳна Чин мамлакатида яратилган санъат асарлари 26 февралдан 2 мартга қадар Ўзбекистон Рассомлар уюшмасининг кўргазмалар залида намойиш этилади. Шу билан бирга кўргазмадаги буюмларнинг савдоси ҳам уюштирилади. Ушбу тадбирдан тушган маблағ эса Оролбўйи минтақасидаги болаларга ёрдам учун жўнатилади. Шунингдек, Тошкентга келган Хитой цирк гуруҳи ҳам бир кунлик фойдани Оролбўйи болалари учун ёрдамга ажратажагини билдирдилар.

— Ушбу савдо кўргазмаси халқларимиз ўртасидаги азалий алоқаларни янада чуқурлаштиришга хизмат қилади, — дейди халқаро «ЭКОСАН» жамғармасининг президенти, профессор Юсуфжон Шодиметов. — Бу хайрия тадбирини уюштиришда Республика ташқи, маданият ишлари вазирликлари, рассомлар уюшмаси катта ёрдам беряптилар. Бундан сўнг Малайзия, Сингапур, Таиланд каби жанубий-шарқий Осиё давлатлари санъат асарларининг ҳам кўргазмаларини уюштирмоқчимиз.

Савдо кўргазмасини уюштириш юзасидан ўтказилган кенгашда Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Гуань Хенгуан иштирок этди.

Ботир ҲИДОЯТОВ.

Транспорт ва йўловчи

МАНЗИЛ ЯҚИН БЎЛАДИ

Транспортга бўлган талаб тобора ортиб бормоқда. Ҳамшаҳарларимизнинг бу борадаги таклиф ва истакларини ҳисобга олиб шаҳримизда кўплаб янгидан-янги трамвай-троллейбус линиялари ишга туширилмоқда. Жумладан, ўтган йили пойтахт аҳолиси манзилини яқин қилиш мақсадида бир қатор янги йўллар бунёд этилди. Масалан, Сағбон — Абдураҳмонов — Қорасарой — Қодирий — «Эски жўва» — «Олой» бозорларини бир-бири билан боғловчи 13,3 километрли янги троллейбус йўли, Сегизбоев — Янка Купала — Москва остонаси бўйлаб ҳаракатланувчи йўналиш, Белоножко — Қодиров кўчалари оралиғидаги 7 чақиримдан иборат янги троллейбус линияларини айтиб ўтиш кифоя.

Янги йўлларда қатновчи трамвай ва троллейбус тармоқларида мунтазам ҳаракатни таъминлаш мақсадида тўртта янги электр станциялари бунёд этилиши туфайли юқоридаги йўлларда ҳаракатланувчи транспортлар 600 вольтли электр қувватлари билан таъминланди.

Шу кеча-кундузда Бобур, Озодбек, Шимол, Ниёзов кўчалари атрофида янги станциялар бунёд этилаяпти. Шаҳримизнинг марказий кўчаларидан бири бўлган Амир Темур шоҳ кўчасида трамвай излари қайта таъмирланиб янги йўл бунёд этилмоқда.

Йўлсозлар бу йил ҳам шаҳримизда бир нечта янги линияларни қуриб ишга туширишади. Хусусан 60 километрдан иборат троллейбус, 37 километрли трамвай излари ишга туширилиб, улар электр қуввати билан тўла таъминланади. Фарҳод кўчасидан — генерал Узоқов — Ниёзов — Абдураҳмонов — Асомов кўчалари бўйлаб Шароф Рашидов шоҳкўчасигача 32 километрли троллейбус линияси ишга туширилади. Шунингдек Тошкент Давлат тиббиёт институти ва Ибн Сино мавзесини боғловчи 3,7 километрли трамвай йўли қурилади. Амир Темур хиёбонидан Фарғона кўчаси бўйлаб «Қўйлиқ» бозоригача бўлган 18 километрли масофада троллейбус қатнови йўлга қўйилади.

Бу янги линиялар йўлсозларнинг Мустақиллигимизнинг 5 йиллик байрамига муносиб совғалар бўлади.

Мақсуд ОРИПОВ.

ЁШЛИК ШУКУҲИ

Ёшларнинг қалб туғёнларини куйлаётган эстрада ансамблларининг концерт томошалари доимо хушнудлик билан кутиб олинади. Ана шундай ижодий жамоалардан бири Гулшан маданият уйининг «Сарбон» вокал-чолғу дастасидир. Куни кеча ансамбль тақдим этган «Муҳаббат аталган диёр» деб номланган янги дастури ҳам эстрада шинавандалари томонидан катта қизиқиш билан кутиб олинди. Ансамблнинг бадиий раҳбари Александр Кумаков ёшлик ва муҳаббатнинг унутилмас оқшомлари, илк муҳаббат қалбларга кириб келган дамларни турли халқларнинг оҳангларга бой, кишилар қалбига сархушлик олиб кирувчи тароналарда саҳнага олиб чиқишга муваффақ бўлган.

ЮРТ МАДҲИ

Завқий номли маданият уйининг «Феруз» ашула ва рақс ансамбли ижодий жамоаси ҳам «Ўзбекистоним—маним» деб номланган янги мусиқий дастури билан шинавандаларни кутиб олди. Лобар Азимова ва Латофатхон Пўлатхўжаевалар саҳнага олиб чиққан дастурда бепоён Ватанимиз, элимиз фаровонлиги йўлида меҳнат қилаётган фидойи инсонлар тараннум этилади. Қизлар рақс ансамбли талқинидаги мафтункор рақсларда эса гўзал юртимиз жамоли ўз аксини топган.

Саид СОБИРОВ.

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси амал қилмоқда

МУҚАДДАС ҲУҚУҚ

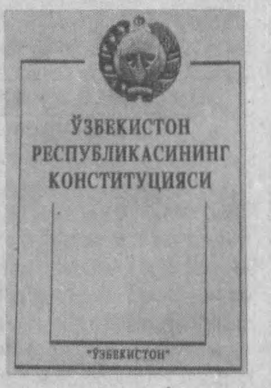

«24-модда. ***Яшаш ҳуқуқи ҳар бир инсоннинг узвий ҳуқуқидир. Инсон ҳаётига суиқасд қилиш энг оғир жиноятдир».***

Инсоннинг яшаш ҳуқуқига бағишланган ушбу модда Конституциянинг «Шахсий ҳуқуқ ва эркинликлар» деб номланган VII бобининг бошланишидир.

Конституциямизнинг энг муҳим жиҳатларидан бири шундаки, унда нафақат ўз фуқароларимизга тегишли ҳуқуқ ва эркинликлар мустаҳкамланади, балки халқаро ҳуқуқий меъёрлар асосида Ўзбекистонда яшовчи барча инсонларга тегишли ҳуқуқ ва эркинликлар ҳам белгиланади. Шу боис Конституциямизда ҳам инсон, ҳам фуқаро ҳуқуқлари, эркинликлари ва бурчлари ҳақида гап кетади. Бу ерда биринчи навбатда инсонларга тегишли ҳуқуқ ва эркинликлар мустаҳкамланар экан, аввало инсоннинг яшаш ҳуқуқи алоҳида ажратиб кўрсатилади.

Яшаш ҳуқуқи инсоннинг табиий ажралмас ҳуқуқлари жумласига киради. Тарихга назар ташлар эканмиз, инсоннинг табиий ҳуқуқлари дастлаб XVIII асрдаги буржуа революциялари даврида ишлаб чиқилган машҳур конституцион ҳужжатларда илк бор расмийлаштирилган. Масалан, тарихда инсон ҳуқуқларининг биринчи декларацияси деб ном олган 1776 йил АҚШнинг «Мустақиллик декларацияси»да кишиларнинг яшаш, озодликка, тенгликка, бахт-саодатга интилиш ҳуқуқлари мавжудлиги эътироф этилган. 1789 йилда Францияда қабул қилинган «Инсон ва фуқаро ҳуқуқлари декларацияси» эса инсоннинг табиий ва муқаддас ҳуқуқлари ҳақидаги декларация деб ҳисобланади. Бу ҳужжат асосида йирик француз маърифатпарварларининг жумладан, Руссо, Монтескье ва бошқаларнинг табиий ҳуқуқ назариялари ётади.

Яшаш ҳуқуқи Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясининг 3-моддасида: «Ҳар бир инсон яшаш, эркинлик ва шахсий дахлсизлик ҳуқуқига эгадир» деб,Фуқаролик ҳуқуқлари ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги пактнинг эса 6-моддасида «Ҳар бир инсоннинг яшаш ҳуқуқи унинг ажралмас ҳуқуқидир. Бу ҳуқуқ қонун билан муҳофаза этилади. Ҳеч ким ўзбошимчалик билан инсонни яшаш ҳуқуқидан маҳрум қила олмайди» деб белгиланган.

Халқаро ҳуқуқнинг худди ана шу инсонпарварлик қоидаларидан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси инсоннинг яшаш ҳуқуқини узвий ва ажралмас деб эълон қилади ҳамда кафолатлайди. Зеро, Президентимиз ҳам бу «Инсоннинг энг устивор муқаддас ҳуқуқи» эканлигини алоҳида таъкидлайди.

Ўзбекистонда инсонларнинг яшаш ҳуқуқи жуда кўп воситалар билан таъминланади. Қуйида биз уларнинг энг асосийлари тўғрисида қисқача тўхтаб ўтамиз.

Биринчидан, инсоннинг яшаш ҳуқуқининг энг муҳим кафолатларидан бири, бу Ўзбекистон ва унинг ҳукумати томонидан олиб борилаётган барқарорлик ва тинчликни сақлаш сиёсатидир. Ўзбекистон тинчликни сақлаш, низоларни тинч йўл билан ҳал этиш, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик, инсон ҳуқуқлари ва асосий эркинликларини ҳурмат қилиш, давлатлар ўртасида ҳамкорлик ва бошқа шу каби халқаро ҳуқуқнинг умуминсоний тамойилларига содиқ бўлиб қолмоқда. Минг бора шукрлар бўлсинки, юртимизда тинчлик ва осойишталик ҳукм сурмоқда.

Иккинчидан, Ўзбекистонда яшаш ҳуқуқининг яна бир муҳим кафолатларидан бири инсон умрини узайтириш, ўлимни камайтириш, қулай ва муносиб турмуш шароитини вужудга келтириш каби мақсадларни назарда тутувчи кучли ижтимоий сиёсат юргизиш ҳисобланади. Бунда аҳолининг ночор қатламларига, болаларга, кўп болали оилаларга ёрдам бериш, аҳолининг соғлигини мустаҳкамлаш, атроф-муҳитга эҳтиёткорона муносабатда бўлиб, унинг тозалиги учун кураш олиб бориш давлатимиз олдида турган муҳим вазифалардан қилиб белгиланган. Шубҳа йўқки, буларнинг барчаси инсоннинг яшаш ҳуқуқининг чинакам гарови бўлиб хизмат қилади.

Учинчидан, инсонларнинг яшаш ҳуқуқи турли қонунлар билан ҳам муҳофаза қилинади. Буларнинг ичида айниқса Ўзбекистон Жиноят Кодекси муҳим ўрин тутади. Унда инсон ҳаётига суиқасд энг оғир жиноят сифатида қаттиқ жазо чораларини ўрнатади, инсон ҳаётини ҳар қандай инсоний тажовузлардан ҳимоя қилади. Жиноят Кодексининг махсус қисми I бобидаёқ, инсон ҳаётига қарши қаратилган жиноятлар учун қаттиқ жазо чоралари назарда тутилган. Хусусан Жиноят Кодексининг 97-103-моддаларида инсон ҳаётига тажовуз қилганлик учун қандай шаклда бўлишидан қатъи назар, жиноий жавобгарлик белгиланган. Айниқса мазкур Кодекснинг 97-моддасига кўра, қасддан одам ўлдирилганлик учун жуда оғир жазолар, яъни 15 йилдан 20 йилгача озодликдан маҳрум қилиш ёки ўлим жазоси берилади. Худди шунингдек, жиноят Кодексининг урушни тарғиб қилиш (150-модда), агрессия (151-модда), геноцид (153-модда), терроризм (155-модда) каби жиноятлар учун ҳам оғир жазолар кўзда тутилган. Чунки бу жиноятлар ҳам инсонларнинг яшаш ҳуқуқига қарши қаратилгандир. Масалан, геноцид, яъни миллий, этник, ирқий ёки диний мансублигига қараб, бир гуруҳ шахснинг жисмонан тўла ёки қисман қирилиб кетишига олиб келадиган турмуш шароитини қасддан яратиш, бундай шахсларни жисмонан тўла ёки қисман қириб юбориш, бола туғилишини зўрлик билан камайтириш ёхуд болаларни ана шу одамлар гуруҳидан олиб, бошқасига топшириш, шунингдек, бундай ҳаракатлар содир этиш тўғрисида буйруқ бериш учун мол-мулк мусодара қилиниб, 10 йилдан 20 йилгача озодликдан маҳрум қилиш ёки ўлим жазоси билан жазоланади. Шунга ўхшаш агрессия, яъни босқинчилик урушини режалаштириш ёки унга тайёргарлик кўриш, шунингдек шу ҳаракатларни амалга оширишга қаратилган фитнада қатнашиш ёки босқинчилик урушини бошлаб ва уни олиб бориш учун ҳам юқоридагича жазолар назарда тутилган.

Инсоннинг яшаш ҳуқуқи кафолатларидан яна бири шундаки, қонунларимизга биноан аёлларга ва 18 ёшга етмаганларга нисбатан ўлим жазоси қўлланилмайди. Бундан ташқари, Ўзбекистонда ўлим жазосига маҳкум қилинганлар Республика Президентига ўзининг афв этилишини сўраб мурожаат этиш ҳуқуқига эгадирлар. Бунда ўлим жазоси 20 йил озодликдан маҳрум қилиш жазоси билан алмаштирилиши мумкин.

Хулоса шуки, яшаш ҳуқуқи бу инсонларга берилган табиий ва муқаддас ҳуқуқдир. Бу ҳуқуққа нисбатан ҳар қандай тажовуз энг оғир жиноятдир.

Ҳайдарали МУҲАМЕДОВ,
Тошкент Давлат юридик институтининг ўқитувчиси.

Давр тақозоси

ТИЛ ЎРГАНАЁТГАН ИШЧИЛАР

Шаҳримиздаги қатор ишлаб чиқариш корхоналарида ва ҳиссадорлик жамиятларида иш юритиш давлат тилида олиб борилиши билан бир қаторда, ишчи-хизматчиларнинг истаган хорижий тилларни ўрганиши учун ҳам имкониятлар яратилмоқда. Бу хусусдаги ишлар «Ўзэлектроаппарат» ҳиссадорлик жамиятида намунали йўлга қўйилган.

— Ишчиларимизнинг онги, савияси, тушунчаси қанчалар кенг қамровли бўлса, ишлаб чиқариш ҳам шу даражада бўлади, — дейди жамият бошқарувининг раиси Абдуманноп Алимбоев. — Биз жуда кўп давлатлар билан маҳсулот айирбошлаш ишларини олиб борамиз. Бу мулоқотимиз бундан кейин янада ривож топиши аниқ. Шунинг учун қачонгача тил борасида тушунмовчиликларга дуч келиб, таржимон ахтариб юрамиз, деб корхона қошидаги ўқув марказида ишдан ажралмаган ҳолда ўзбек, рус, инглиз тилларини мукаммал ўрганиш курсларини ташкил этдик. Бу курслар учун педагогларни шартнома асосида таклиф этганмиз. Корхона маъмуриятининг қарорига биноан 1 мартга қадар барча ишчи-хизматчилар ўзбек, рус ва инглиз тилида муомалада бўла олиш даражасига етиши керак.

— Махсус қарорни амалга ошириш учун изчиллик билан ишга киришдик, — дейди ўқув марказининг раҳбари Валентина Видренкова. — Керак бўладиган ўқув қуролларига ва барча сарф-харажатларга маъмурият томонидан маблағ ажратилди. Айни кунда тўртта ўзбек тилини ўрганиш учун гуруҳ тузилган бўлиб, унинг ҳар бирида 25 нафардан тингловчи бор. Инглиз тилини ўрганувчи гуруҳда эса 20 нафардан иборат тингловчи таҳсил олмоқда. Бундан ташқари корхона қошида ташкил этилган бу ўқув марказимизда мутахассислик бўйича малака ошириш ҳам ташкил этилган. Умуман марказимизнинг иш бошлаганига уч йилдан ошган бўлишига қарамай, барча яратилётган имкониятлардан фойдаланиб, қўшимча билим олиш ва ҳунар ўрганишга эътиборни қаратаяпмиз. Қилаётган ишимиз самарасини, исботини кўриш мақсадида корхонада ҳар сешанба ва пайшанба кунларини «Ўзбек тили куни» деб эълон қилганмиз. Бу кунда ҳамма ўзбек тилида муомалада бўлади. Тил ўрганиш, ҳозирги куннинг долзарб талаби эканлигини жамоамиз аъзолари дилдан ҳис этишади. Чунки тараққий этаётган мустақил юртимизга жаҳоннинг турли ўлкаларидан келаётган тадбиркорларнинг албатта бир қисми бизнинг корхонага ҳам ташриф буюради. Бу борада биз тил билмай ўтиришни истамаймиз. Шунинг учун ҳам ишчиларимиз бу имкониятдан тўлиқ фойдаланишмоқда. Энг асосийси ўқиш, ишдан ажралмаган ҳолда олиб борилаётир.

Гулчеҳра МАМБЕТОВА.

Фанимиз уфқлари

БИЛИМ ВА АМАЛ

Суҳбатдошимиз — Шавкат Қурбонов, кимё фанлари доктори, профессор, Мирзо Улуғбек номидаги Тошкент Давлат университети кимё факультетидаги «Синтетик полимерлар кимёси» кафедрасининг ўқитувчиси.

— Домла, сиз раҳбарлик қилаётган кафедрада толасимон полимерлардан тиббиётда зарур бўлган доривор моддалар яратилган экан. Шу ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Бозор иқтисодиёти ҳар соҳада бўлгани каби тиббиётда ҳам ички имкониятлардан тўлиқ фойдаланишни тақозо этмоқда. Кафедрамизда яратилган толасимон полимер сорбенти ички имкониятларни ишга солишнинг меваси бўлиб, илгари бунинг ўрнини босувчи бир неча хил дорилар асосан четдан келтирилар эди. Янги дори стоматология, юз,жағ соҳаси хасталикларини даволашда жуда зарур бўлиб, унинг нақадар шифобахш эканлиги Қибрай марказий шифохонаси ва Тошкент шифокорлар малакасини ошириш институтининг жарроҳлик бўлимида яхши синовдан ўтди.

— Янги дори қачон сотувга чиқади?

— Тез орада янги малҳам кўплаб ишлаб чиқаришга тавсия этилади. Юқори таъсир кучига эканлиги сабабли, дорининг кам миқдордагиси ҳам республикамиз эҳтиёжини қондириши мумкин. Шундан сўнг уни ташқи савдога чиқариш масаласи ҳам ўйлаб кўрилади.

— Шавкат Азизович, университетда ташкил этилаётган «Билим ва амал» клуби ҳақида фикрингиз қандай?

— Университетимиз энг кекса олий билим даргоҳи сифатида илм-фаннинг кўпгина соҳаларида карвонбошилик қилиши азалий анъанамиз. «Билим ва амал» клуби ташкилотчиларини ҳам фақат табриклаш мумкин, зеро, ёшлик илмга чанқоқ даврдир. Мукаммал эгалланган илм тараққиёт ва порлоқ келажакнинг бош мезонидир. Мустақил юртимизнинг эртанги эгалари бўлган илмга чанқоқ, ғайратли ёшларимизнинг дадил ғоялари бизни қувонтиради. Уларни доимо қўллаб-қувватлаш зарур.

— Домла,ушбу илм даргоҳига қадам қўйганингизга ҳам 40 йилдан ошибди. Ҳаёт йўлингиздан мамнунмисиз?

— Албатта. Дарҳақиқат бундан 40 йил бурун, яъни 1956 йилда ушбу олий билим маскани остонасига талаба сифатида қадам қўйгандим. Йилларнинг югуриклигини қаранг, аспирантура, диссертация, илмий ишлар, изланишлар билан қирқ йил ўтиб кетибди. Ушбу даражага эришувимда устозларим академик Ҳамдам Усмонов ва Беруний мукофотининг совриндори Ўткир Мусаевларнинг хизматлари катта.

Бахтиёр ҲАЙДАРОВ
суҳбатлашди.

«Оникс» акционерлик жамиятида меҳнат қилаётган ишчи юқори малакаси, маҳорати, касбига ижодий ёндошиши билан алоҳида ажралиб туради. Шундай хислатга эга бўлган ишчилардан бири Хуршида Расулова (суратда) мана кўп йилдирки шу жамоада меҳнат қилади. У жило бераётган ҳар бир биллур тош ўта аҳамиятли саналади.

Рустам Шарипов олган сурат.

Наврўз тараддуди

ЯШИЛ ЛИБОСГА БУРКАНИБ

Шаҳримизнинг янада обод ва кўркам бўлишида жойлардаги ободонлаштириш бошқармаси ходимларининг ҳиссаси катта. Чилонзор тумани ободонлаштириш бошқармаси бошлиғи Баҳром Эшқувватов билан қилган суҳбатимизда бунга яна бир бор ишонч ҳосил қилдик.

— Баҳром Раҳимович, шаҳримиздаги йирик туманлардан бири ҳисобланган Чилонзорда ободонлаштириш бўйича қандай ишлар амалга оширилмоқда?

— Туманимиз кўрки шаҳримиз, юртимиз кўрки демакдир. Шуни ҳисобга олган ишчи ва хизматчиларимиз ўз зиммаларидаги вазифаларни сидқидилдан адо этишга ҳаракат қилишмоқда. Жуда кўп тадбирларни ўтказиш Халқлар Дўстлиги майдони, Алишер Навоий номли миллий боғ, Мирзо Улуғбек номидаги истироҳат боғи ва бошқа барча кўча ва тор кўчаларнинг саришталиги бизнинг зиммамиздадир. Бундан ташқари ҳозирги кунда маҳаллаларнинг ободлигини янада жадаллаштириш мақсадида қуриб битказилаётган гузарларни тартибга келтиришда ҳам фаол иштирок этаяпмиз. Қишки ишларимизни яхши ташкил этган ҳолда кунларнинг илиқ бўлиб турганидан фойдаланиб, йўлка четларига экиладиган арчаларни тахт қилиб, январь ойи ичида экиб бўлдик. Бу кўчатларни туманимиздаги манзарали дарахтлар хўжалиги етказиб берди. Мана шу манзарали дарахтлар учун 85 минг сўм сарфланди. У ердан олган кўчатларимиздан 2-Қизил шарқ ва Қозиробод маҳаллаларининг гузарларига ҳам экдик. Маҳаллалардаги фаоллар ободонлаштириш ишларида ва кўчатларни экишда ўз ёрдамларини аяшмайди.

— Ҳадемай, баҳор эшик қоқиб келади. Фаслларнинг келинчаги баҳор фаслида қандай ишларни амалга оширишни режалаштиргансизлар?

— Куни кеча туман ҳокимининг қарори чиқди. Бунда қишки-баҳорги ишларни жадаллаштириб, Наврўз тараддудини бошлашимиз лозимлиги кўрсатилган. Биз бу қарор чиқмасидан илгарироқ баҳорги ишлар режасини тузиб қўйган эдик. Кунлар исиб, ерлар юмшагандан сўнг 1000 туп мевали, 1200 туп манзарали, 5 минг туп терак, 10.000 та бута дарахтларини ўтқазамиз. Бу кўчатларни олиб келиш ва жой-жойларига тарқатиш жараёнида туманимиздаги ишлаб чиқариш корхоналари яқиндан ёрдам беришади. «Махсустранс» автокорхонаси, «Тошметроқурилиш» жамоаси, 6-автосарой, «Нефтгазқурилиш» ҳиссадорлик жамияти томонидан транспорт муаммосига барҳам берилади. Байрам яқинлашаётган кезларда эса махсус ажратилган жойларни безашда «Рассом» комбинати ўз ёрдамини кўрсатади. Мавжуд 44 та маҳалланинг гузарларини ва кўчаларини обод ва саришта қилиш бизнинг зиммамиздадир. Тўғри, айрим маҳаллаларимизнинг гузарлари энди қурилмоқда. Лекин шундай бўлса ҳам улар доимо бизларнинг эътиборимиздадир. Мустақиллигимизнинг беш йиллигига 9 та маҳалла гузари фойдаланишга топширилади. Унинг ажратилган ҳовлиси учун мевали ва манзарали дарахтларни имкон қадар бизлар етказиб берамиз.

— Бошқармада ишлар алоҳида бўлимлар томонидан бажарилар экан. Шу ҳақда ҳам тушунча берсангиз.

— Тўғри, ишни аниқ режа асосида бўлишини ташкил этган ҳолда ҳар бир соҳа ишчиларини алоҳида бўлинмаларга бўлиб қўйганмиз. Бундай ишда сансалорлик бўлмайди. Бригада пудрати асосида 130 нафар фаррошимиз ишлайди. Ваҳоланки бу бўлимда 200 дан зиёд фаррош ишлаши керак, лекин улар қўшимча вақт ҳисобига ўзлари бажаришади. Йўллардан фойдаланиш бўлинмамизда эса барча йўлкалар доимо назорат қилиб борилади. Йилда икки марта жорий таъмирлаш ишлари олиб борилади. Ўтган йили улар Наққошлик кўчасида 9 минг квадрат метрни, Ҳ. Турсунқулов кўчасида 4 минг квадрат метр, Чилонзор 2-даҳасида 3,5 минг квадрат метр йўлни тўлиқ таъмирдан чиқариб, асфальтлар ётқиздилар. Шохобчаларни тозалаш ва кўкаламзорлаштириш ишлари билан шуғулланадиган бўлимимиздагилар ҳам барча дарахтларга шакл бериш, чимзорларни юмшатиш, канализация шохобчаларини тозалаш билан шуғулланадилар. Улар айни кунда Халқлар Дўстлиги шоҳ кўчамизда иш олиб боришмоқда. Шунингдек бу бўлимнинг аъзолари Мустақиллигимизнинг тўрт йиллиги арафасида топширилган Катта Чилонзор, Новза ва Лутфий маҳаллалари гузарларини обод этишда, қувурлар ётқизишда ва гуллар экишда яқиндан ёрдам беришди.

Умуман олганда туманимизнинг озодагарчилигини, саранжом-саришталигини ташкил этиш ҳаммамизга боғлиқ. Шу боисдан барча маҳалладагилар, корхона ва ташкилотлардагилар бу борада ўз ёрдамларини аяшмаяпти. Ҳосил бўлаётган чиқинди уюмларини олиб чиқиб кетишда «Автойўлмехбаза» томонидан ажратилаётган махсус машиналарнинг камлигига қараб ўтирмай, мавжуд автокорхоналар ёрдами ва улар томонидан ажратилган машиналардан тўлиқ фойдаланяпмиз.

Бу ҳамкорликдаги ишимиз ҳозирги кунгача ўз самарасини бериб, туманимиз янада чирой очиб гуллаб-яшнамоқда.

Суҳбатдош
Гулзода АБДУЛЛА қизи.

Тасаввур қиласизми: қишнинг айни чилласида шаҳримизда арпа ҳосили пишиб етилиб ётибди. Атрофда эса қор, кишилар иссиқ кийимларда. Албатта ишонмайсиз. Балки хаёлот деб ўйларсиз, аслидачи ҳақиқат. Табиатнинг ажойиботлари шу бўлса керак-да. Шаҳримиздаги Қушбеги даҳасида шундай мўъжизага дуч келдик. «Кўп қаватли уйлар билан ўралган яланглиknown ғалла экинзори қандай пайдо бўлди?» деган саволга жавоб бизни «Қушбеги нон» корхонасига етаклаб келди...

Шунақаси ҳам бўлади

«ҚУШБЕГИ»ДА УНГАН АРПА

— Корхонамиз олдидаги бўш ётган майдонга биз арпа уруғини эккандик, — дейди биз билан суҳбатда корхона раҳбари Ҳасан Қосимов. — Ишни аввал майдоннинг тошини тозалашдан бошладик. Бир метр қалинликда тупроқ олиб келиб ётқиздик. Бошланишига ўтган йили кузда арпа эккан эдик мана кўриб турганингиздек бошоқлади. Чунки арпа тупроқни бақувват қилади. Бу йил эса буғдой экмоқчимиз. Мақсадимиз одамларни табиатга яқинлаштириш, нонга меҳр-муҳаббат уйғотиш.

Нон... Шу биргина сўз замирида қанчадан-қанча маъно ётади. Нонсиз ҳаётни, қут-баракани, мазмунли турмушни кўз олдимизга келтириб бўлмайди. Шунинг учун ҳам инсоният нонни дунёдаги барча бойликлардан: олтин, кумуш, гавҳардан устун қўяди. Айниқса, Шарқ халқлари нонни жуда эъзозлайди. Нон ёпилиб, дастурхонимизни ўз-ўзидан безамайди, албатта. Уни ердан ундириб олиш учун бободеҳқон озмунча тер тўкмайди, дейсизми? Халқимиз «Арпа-буғдой ош экан, олтин-кумуш тош экан» деб бежиз айтишмаган. Афсуски,бу кунги тўкинчилик даврида ноннинг қадрига етмаётган айрим бандаларни кўриб дилинг хуфтон бўлади киши. Шунинг учун ҳам корхонамиз олдидан ўтган йўловчи ёки нон магазинимизга ташриф буюрган ҳар бир харидор арпа ва буғдой қандай экилиб, қандай ундирилишини ўз кўзи билан кўрса нон қадрига кўпроқ етишармиди, деган ниятда шу ишларни бошладик...

Ҳа, Ҳасан ака тўғри айтадилар. Минг марта эшитгандан кўра бир марта кўз билан кўрган маъқул. Шу ўринда арпанинг хосияти ҳақида бироз тўхталмоқчимиз.

Арпа бўйи 80 сантиметргача борадиган бир йиллик ўтсимон ўсимлик бўлиб, пояси тўғри ўсадиган, туксиз похол поя. Кўпгина мамлакатларда ғалла ўрнида ўсади. Озуқабоп ва ёрма олинадиган экин тариқасида кўп жойларда, ҳатто денгиз сатҳидан ҳисоблаганда 3 минг метргача бўлган тоғли ерларда ҳам экилади.

Арпа донида 15 фоизгача оқсил, 3,5 фоизгача ёғлар, 75 фоизгача углеводлар ва бошқа моддалар бор. Шунингдек унинг таркибида В гуруҳ дармондорилари, Е дармондориси, каротин моддаси ҳамда турли кимёвий элементлар мавжуд.

Арпа унидан тайёрланган қайнатма халқ табобатида ўраб оладиган, яллиғланишни қайтарадиган, умуман қувватга киргизадиган ва қандли диабет касаллигига қарши восита тариқасида қўлланилади.

Ўткир меъда-ичак касалликлари билан оғриган беморларга арпа дони ёки йирик қилиб тортилган арпа унидан юмшоқ, ёпишқоқ қилиб тайёрланган қайнатмаларни истеъмол қилиш буюрилади.

Қадимий табобатда, Ибн Сино арпа организмни тозалайдиган, кўкрак оғриғини қолдирадиган даво сифатида қўлланилишини айтиб ўтган, эмизикли аёллар сутини кўпайтиришда арпага кашнич уруғини қўшиб истеъмол қилишни тавсия этади. Арпа кепагини дамлаб ичилса пешоб кўпаяди.

Замонавий табобатда арпадан парҳез таомлар учун масаллиқ тариқасида кенг фойдаланилади. Арпа донидан ун, ёрма, пиво ва квас тайёрланилади. Арпада одам танасига сингмайдиган баъзи моддалар бўлганлиги учун ортиқча эт қўйган кишилар овқатига арпани кўпроқ ишлатиш уларнинг озишига ёрдам беради. Унинг таркибидаги дармондорилар бўлганлиги учун йирингли тери касалликлари, псориаз, гуш касаллигида анча наф беради. Шунингдек гастрит, меъда-ичакларнинг яра касаллиги, атеросклероз, хафақонлик, қандли диабет билан оғриган касалларга ҳам арпа уни ёрмасидан тайёрланган таомлар буюрилади.

Дония ЗОКИРОВА.

СУРАТДА: арпа унган майдонда.

Рашид Галиев олган сурат.

...Ишдан толиқиб келсанг ёки хорғинлик сезиб юрган бўлсанг-у, озода ва саранжом-саришта ҳовлига кириб қолсанг дарҳол ўзингни бардам ҳис этасан. Бехосдан яна ишга унналиб кетганингни билмай қоласан. 2-трамвай депоси эшигидан кирган киши ҳам шундай ҳолга тушиши аниқ. 12 гектарлик корхона саҳнидаги бинолар, пўлат из йўлкаларида қатор тизилиб турган вагонлар, кўм-кўк майсалар ва ям-яшил буталар чеҳрангизни ёриштириб юборади.

Корхонанинг озодалигига, жамоанинг бир-бирига бўлган меҳр-оқибатига қойил қолиб депонинг таъмирлаш ва тайёрлов цехига кириб бордик. Бу ерда ҳар ким ўз иши билан банд эди.

Бизни илиқ қаршилаган цех бошлиғи Равил Асадулин ёрдамчиси Шуҳрат Саидов билан бизни таништирди. Суҳбатимиз ўз-ўзидан қизиб кетди.

Излаган имкон топади

ҲАМЖИҲАТЛИК САМАРАСИ

— Корхонамиздаги тартиб, озодагарчилик, ўзаро меҳр-оқибат аҳиллик билан иш юритишимизнинг шарофатидандир,— дейди Ш. Саидов. — Депо бошлиғи А. Абдухалилов, бош муҳандис Виктор Марков, цех бошлиғи Равил Асадулин, касаба уюшмаси раиси ҳам шу цехда камол топган. Жамоанинг ўзи уларни бошлиқ лавозимига тайинлаган. Шу боисдан улар ишчилар дарду ғамини, оғир иш участкаларига қандай ёрдам зарурлигини яхши билишади. Биз ёшларнинг хоҳиш-истакларимиз билан ҳам қизиқадилар. Ишчилар ҳам бу ғамхўрликка ҳалол меҳнат билан жавоб қиладилар. Бу ерда бошқа ҳеч қандай сир йўқ.

Дарҳақиқат Ш. Саидовнинг ҳақлигини ўтган йилги меҳнат кўрсаткичларидан ҳам яққол сезиш мумкин. Чунки улар барча тармоқлар бўйича ортиғи билан бажарилган.

Суҳбат вақтида шу нарса маълум бўлдики, бош энергетика бўлими билан бош механика бўлими ходимлари орасида иш сансалорликка бориб қолганди. Натижада корхонанинг электр тармоқлари ёмон аҳволга тушиб техник жиҳозларнинг механик қисмлари ҳам ишга яроқсиз аҳволга келган эди. Бунга чора сифатида маъмурият иккала бўлимни бирлаштириб, уларга ёш мутахассис Александр Пьеновни бошлиқ қилиб тайинлади. 70 дан ортиқ мутахассисларнинг бошини қовуштириб иш бошлаган А. Пьенов тезда камчиликларни бартараф этди. Электр таъминоти ва механик жиҳозлар ҳаракатида аниқлик ва унумли меҳнат вужудга келиб, ишлар юришиб кетди.

Бу бўлим хизматчилари нафақат электр жиҳозлари ва механик қурилмаларни, балки цех ва биноларни иситиш ва шамоллатиш тармоқларини, вагонларни ювиш, ишчиларнинг ювиниш хоналарини ҳам тартибга келтирдилар.

Қисқа вақт ичида катта ҳажмдаги ишлар амалга оширилди. Бирлашган иккита йирик бўлим мутахассислари «Абай» жамоа хўжалигида ҳам бўлиб, ферманинг сут соғиш мажмуасини тўлиқ таъмирдан чиқариб, ферма ходимлари таҳсинига сазовор бўлишди. Улар «Тошшаҳарйўловчитранс» қарамоғидаги шифолаш-санитария қисмининг иситиш тармоқларини ҳам таъмирладилар.

Депонинг қурилиш-таъмирлаш бўлими усталари ҳам қишги мавсумга корхонани тўлиқ тайёрлашди. Барча цехлар оқланиб, мойланиб, эшик ва ромлар мустаҳкам ёпилишига эришилди. Зарур жойларга ойналар ўрнатилди. Вагонлар ўриндиқ ва ойна ўринлари тузатилди. Бу ишлар касаба уюшмаси орқали назорат қилиб борилди. Лозим жойларда керакли ёрдамлар уюштирилди.

Кўрсатилаётган ғамхўрликдан цех ишчилари руҳландилар. 120 ишчидан иборат вагонларни таъмирлаш цехининг уч гуруҳи ва эҳтиёт қисмлар тайёрлаш бўлими усталари ҳамжиҳатлик билан ишни қизитиб юбордилар.

Кундузги ва тунги таъмирлаш бригадаси ходимлари вагонларни сифатли созлашга катта аҳамият беришди. Иккала бригада иш соати орасидаги бўш вақтда вагонларни таъмирловчи оралиқ бригада ходимлари бирорта вагон носоз бўлса қаровсиз туриб қолмаслигига эришдилар. Тунги смена усталарига вагонлар ҳақида аниқ маълумотлар қолдириб, тунги иш сифати пухта бўлишига ўз ҳиссаларини қўшдилар. 35 йилдан бери уста деган номни оқлаб келаётган Маҳмуд Қаюмов ва Рустам Тўлагановлар ёшларга доимо доно маслаҳат гўйдирлар.

Етакчи усталар Жумабой Норбўтаев, Салим Абдурашев ва оғир қисмларни таъмирлаш бригадаси устаси Шуҳрат Тоҳировлар ўз меҳнатлари ва маслаҳатлари билан ёшларни сидқидилдан касбни улуғлашга йўллай билишди.

Бригада ходимлари сменадош бригадалар олдида уялиб қолмаслик учун ўзиб меҳнат қилишга ошиқадилар. Ҳар куни 126 та вагон йўналишларга чиқади. Бунга тўлиқ эришиш депо ишчилари барчасининг интилишига айланган.

Цех усталари тадбиркорлик билан ишлаб вагонларни ўз вақтида сифатли таъмирлаган ҳолда уларни йўловчилар хизматига чиқаришга эришмоқдалар. Бу ерда таъмир ишларига бир тан-бир жон бўлиб қараш одат тусига айланган. Шунинг учун меҳнатда унумдорлик, барака бор.

Усмон МУҲАМЕДОВ.

ФОЙДАЛИ АНЖУМАН

Собир Раҳимов туманидаги Абдулла Жўраев номли 219-ўрта мактабда ўқувчилар билимини кўп баллик тизим асосида, яъни рейтинг йўли билан белгилаш масалаларига бағишланган анжуман бўлиб ўтди. Унда туман мактабларининг раҳбарлари, мутасадди ходимлар қатнашдилар.

Мактаб директори М. Аминжонова ўқувчилар орасида олиб борилаётган бу янгича усул болалар билимини белгилашда тўғри ва аниқ йўл бўлаётганлиги ҳақида гапирди. Сўнг бир неча дарслар кузатилиб, муҳокама этилди. Муҳокамада шаҳар ва туман маориф масканлари раҳбарларидан С. Азизхўжаева, Н. Ниёшонова, Т. Московцева, Ғ. Ғуломов, М. Икромова кабилар сўзга чиқиб, бу янгича усул ўқитувчи учун ўз мақсадини аниқ белгилаб олишига ёрдам беради, дея таъкидладилар. Бу усул ўқувчининг ижодкорлигига ҳам катта эътибор беришлиги билан аҳамиятлидир.

Хўжа ХЎЖАЕВ.

ДАВРА СУҲБАТИ

Низомий номидаги Тошкент педагогика институтида «Тақвим, мучал ва миллий қадриятлар» мавзусида давра суҳбати бўлиб ўтди. Уни республика «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик марказининг раҳбари, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Неъмат Аминов кириш сўзи билан очиб, шарқ тақвимининг миллий қадриятларимиз, маънавиятимизни бойитишда тутган ўрни хусусида гапирди.

Суҳбат давомида физика-математика фанлари номзоди А. Акбаров «Ҳижрий тақвимлар — маданий меросимиз» номли маърузасида тақвимнинг яратилиш тарихи, у халқимиз урф-одатлари, кундалик ҳаётига чуқур сингиб кетгани ҳақида далиллар келтирди. Шунингдек доцент М. Мамадазимовнинг мучал йил ҳисобига бағишланган «Мучал — Шарқ тақвимларидан бири сифатида» деб аталган маърузаси ҳам йиғилганларда катта қизиқиш уйғотди.

Мурод РАҲИМОВ.

Адабиёт ва санъат

1996 йил — Амир Темур йили

НОШИРЛАР ТУҲФАСИ

Сир эмаски бугунги кунда халқимиз тарихида ёрқин из қолдирган буюк бобокалон Амир Темур шахсига бутун дунё катта қизиқиш билан қарамоқда. Айниқса жаҳонгир бобомиз Амир Темур ва Темурийлар даври ёритилган адабиётларни барча катта чанқоқлик билан мутолаа қилмоқда. Шундай экан, соҳибқироннинг 660 йиллик тўйи арафасида китоб жавонларимиз яна қандай қизиқарли нашрлар билан бойир экан?

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг нашриётлар ва оммавий ахборот воситалари бошқармаси бошлиғи Жаббор Раззоқовдан юқоридаги саволга муфассал жавоб беришни илтимос қилдик.

— Нуфузли халқаро ташкилот — ЮНЕСКОнинг қарорига мувофиқ 1996 йилда Амир Темурнинг 660 йиллиги жаҳон миқёсида нишонланиши барчамизнинг қалбимизда катта фахр ва ифтихор туйғулари уйғотди. Айтиш мумкинки, республикамиздаги ҳар бир нашриёт бу муборак санага ўзининг муносиб туҳфасини ҳозирлаяпти. Шу йилнинг апрель ойида китобхонларимиз қўлига бир қанча китоблар тегиши шубҳасиздир. Улар қайси китоблар? Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти томонидан «Темур тузуклари» китоби ўзбек, рус, инглиз ва форс тилларида 15 минг нусхада нашрдан чиқади. Шунингдек, М. Ашрафийнинг «Темур ва Улуғбек даври Самарқанд миниатюралари» альбоми, Фозила Сулаймонованинг «Навоий ва Беҳзод» номли буклети ўзбек, инглиз ва француз тилларида юқорида номи зикр этилган нашриёт томонидан чоп этилади.

«Ўзбекистон» нашриётида «Самарқанд» откриткалар мажмуи, «Темур даври меъморчилик обидалари» тақвими, «Амир Темур» номли плакат тайёрланди.

Абдулла Қодирий номидаги Халқ мероси нашриёти ҳам тўйга ўзларининг тўёналарини ҳозирламоқда. Жумладан, Нуриддин Бердимуродовнинг «Гўри Амир мақбараси, 1941 йил», Бўрибой Аҳмедовнинг «Соҳибқирон Темур» асари чоп этилмоқда. Қомуслар бош таҳририятида эса «Темур ва Улуғбек даври тарихи» ҳамда Галина Пугаченкованинг «Темур даври меъморчилиги» китоби тайёрланмоқда.

Албатта, нашриётларимиз бу китоблар билан чекланиб қолаяптилар, десак нотўғри бўлади. Сабаби булар тез орада китоб расталарида пайдо бўладиган нашрлардир. Бундан ташқари Ғафур Ғулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти тарафидан Мухсин Қодировнинг «Темур ва темурийлар даври томоша санъати», Муҳаммад Алининг «Сарбадорлар», Т.Жўлматовнинг «Ўсмир бек», Жонибек Субҳоннинг «Безовта руҳ» асарлари тайёрланмоқда. «Шарқ» нашриёт- матбаа концернида Шарофиддин Али Яздийнинг «Зафарнома» асари, Евгений Березиковнинг «Амир Темур» романи, Пўлат Зоҳидовнинг «Амир Темур даври меъморчилиги» рангли альбоми ўзбек, рус, инглиз тилларида нашрдан чиқди...

Албатта келтирилган бу рўйхат денгиздан томчи, холос. Ишонамизки, юксак дидли халқимизга чоп этиладиган китоблар жуда манзур бўлади.

Назокат УСМОНОВА ёзиб олди.

Дилкаш мутолаа

«ЧОР ДАРВЕШ»НИНГ МИНГ ФАЗИЛАТИ

XIX аср ўзбек мумтоз адабиётининг таниқли вакили Мулло Қурбон Хиромийнинг «Чор дарвеш» достонида иймон, эътиқод, одоб, ахлоқ мавзулари етакчи ғоялар саналади. Дунёда эллар, элатлар кўп. Улар турмуш тарзлари, урф-одатлари билан бир-бирларидан фарқ қилишади. Бинобарин турли табиатли одамлар ҳам ўз муҳитларининг тартиб-қоидаларига кўникишади. Бироқ, бутун борлиқни яратган тангри таологa эътиқод қўйишдек жаҳоний эҳтиёж борки, бу жами одамзот учун биргина йўл ҳамдир.

Достон Оллоҳнинг карамидан бениҳоя умидворлик ифодаси билан бошланади. Қустантания подшоҳи Озодбахт фарзанд тилагида саховатпешаликни касб қилади. Кечалари ибодат, кундузлари хайр-эҳсон билан машғул. Бироқ, муроди ҳосил бўлавермагач, яна қандайдир руҳий таскинлик истайди. У умид ва беқарорлик етагида мусофирлар қадамжолари ҳисобланмиш мозористонга «сайру жавлон» қилади. «Хуш ўлким, бу тун бесарупо чиқай». Шоҳнинг бу андишаси «Чор дарвеш»нинг замини халқ ривоятларида эканлигига бир асосдир.

Хиромий исломда таркидунёчилик бўлмагани учун ҳам асосий урғуни Озодбахтнинг умиди эмас, андишасига беради. У илтижоларим одми кийимда мустажоб бўлади деб эмас, савлатим элнинг эътиқодига парда бўлмасин, деб шоҳона кийимини алмаштиради. Яратганнинг бандаларига атаган неъматлари беҳисоб. Гап улардан баҳра ола билишда. Одамларнинг чеҳрасию ғазаби, яхшилигию ёмонлиги тўла ҳамият! Ато этилган яхшиликка-ку шукр, баъзан кўрилган ёмонликдан ҳам кутилмаган рўшнолик кўрасан. Яъни, арзимаган ютқазиш муҳим бир ютуққа эришувингга сабаб бўлади.

Ямонлик савдогар отадан қолган беҳисоб мол-мулкни ҳавойи ҳаваслар йўлида совуради, майхўрликка берилади, ҳуда-беҳуда зиёфатлар уюштиради. Аслида фарзанд отадан қолган мероснинг қадрига етиши, янада кўпайтирмоғи, фақат яхшиликка сарфлаши билангина уни ўзиники қила олади. Шу маънода савдогарнинг ота мулки ҳали ўзиники бўлмаганлиги учун ҳам ночор қолади. Қилган тантиликлари эвазига яқинларидан жавоб ололмагач, тушунади. Яхшиям, хорлик ва муҳтожликдан жонажон синглиси қутқариб қолади.

«Ким покдомон бўлса, у фақат ўз фойдаси учун покдомон бўлур» дейилади Қуръони Каримда. Достоннинг асосий ғояларидан бири ҳам ҳалоллик. Ажам мулки шаҳзодаси шикорда бир кийикни ярадор қилади-да, ўлжасининг изидан боради. Нимадир кўнглига солинганидан навкарларига ўзига эргашмасликни тайинлайди. Бегуноҳ жониворни ярадор қилгани учун яқин сониялар ичида тавба қилажаги муқаррарлиги боис, шаффоф чашмага дуч келади. У таҳорат олиб, ибодат қилади. Ахир у чашмани четлаб ўтиши, таҳорат қилиши хаёлига келмаслиги ҳам мумкин эди. Оллоҳ иноят қилиб, қилинажак руҳий ибодати учун унга жисмини ҳалоллаб олишига имкон беради. Кўп ўтмай, кийикни бағрига босган «пири роҳ»ни кўради. Ноласидан даҳшатга тушади: «Сенга ким етурса бу янглиғ зарар. Бўлур ул ҳам сендин баттар». Шаҳзода чолдан гуноҳини кечиришини сўрайди. Астойдил тавба-тазарру қилади...

Достондаги ҳар бир қаҳрамон қилган яхши-ёмон амали билан улуғ назар шуъласи остида ҳаракат қилади. Бири «Куним бўлди кечу намозим қазо» дея қўрқувга тушади. Иккинчиси «Ки тангри берди менга қайтадин мол» дея шукроналик келтиради. Яна бири «Тангри учун шарм қил» дебон ҳамроҳини инсофга чақиради.

«Чор дарвеш» достони халқона асар. Хиромий уни исломий ҳақиқатлар билан янада бойитган. Буддапарастни «барча гумроҳлар сарвари» деб, сеҳргарликнинг зарарли оқибатдан бошқа нарса эмаслигини исботлаган. Айниқса, масжид ва унда жамоа бўлиб намоз ўқилиши баёнига эътибор қилайлик:

Чу кўрдим, икки тан тиловат қилур,
Тиловат қилибон ҳаловат қилур.
Кириб анда дарвозадан ичкари,
Кўрармиз тиловат ила эл бари.

Хуллас, достондаги бирор воқеа ёки одам тақдирини Ҳаққа бўлган муҳаббат ғоясидан ажратиб бўлмайди. Қолаверса, бу уйғунлик табиий ҳамдир.

Илҳом АҲРОР.

Нодира Рашидова китобхонларга ўзининг «Умр лаҳзалари», «Кўнгил» шеърий тўпламлари билан танилган ижодкордир. Айниқса унинг оташин шоир Усмон Носирга бағишланган «Қанот қоққан каптарлар» радиопьесаси тингловчиларга ғоятда манзур бўлди. Нодира Рашидова кейинги йилларда бир талай ҳикоялар ёзмоқда. Унинг «Какку», «Нозима» ҳикоялари турли пайтларда «Оқшом» газетасида чоп этилганидан хабарингиз бор. Бугун муаллиф ўзининг янги ҳикоясини оқшомхонларга тақдим этмоқда.

ЛОЖУВАРД ТОШ

Саргузашт ҳикоя

Турсунали Раҳимахонга совчи қўйгани, қизнинг ота-онаси розилик бермагани ҳеч кимни ажаблантирмади. Лекин шундай бўлса ҳам қўшни аёллар ҳол-аҳвол сўраган бўлишиб, Мастурахон аяникига киришди.

— Кўрмайсизми, қизим Раҳимахон институтни битириб, олий маълумотли доктор бўлиб келган бўлса-ю, — гап бошлади Мастурахон ая қўшни аёлларга бирин-кетин чой узата туриб. — Қандай қилиб илми йўқ, билими йўқ йигитга берамиз?.. Бўлмайди-да...

— Ҳа, қўшнижон, тўғри, — аянинг гапини тасдиқлади Марямхон. — Турсунали келишган, бамаъни йигит, аммо трактор ҳайдаб, кетмон чопишдан нарига ҳеч ўтмаган.

— Ўзи Турсунали ҳақида баъзи-баъзида қулоғимга ғалати гаплар чалиниб қолади, — деди Мастурахон ая. — Тез-тез қўрғонга бориб туради дейишади. Эсимни танибман-ки, ҳамма у ердан қочади-ю, бу бола у ерда нима қиларкин деган хаёлга бораман. Раҳбархон ҳам бундоқ ўғлини терғаб турса бўлмасмикин?!.. Ҳа-я, айтгандек, — бирдан эслаб қолди ая, — Турсунали «Раҳимахонга уйлансам ишларида ўзим ёрдам бериб тураман» деганмиш. «Нима бало, қозон-товоқлару, кир-пир ювишларни бўйнига оларканми йигит боши билан», деб жавоб қилдим!..

Аёллар кулиб юборишди.

— Тунов куни, — Одинахон барчани ўзига қаратди, — қуёш ботиши пайти эди, сув-пув сепиб қўяй деб кўчага чиқсам, биров Зарқўрғонга қараб чиқиб кетяпти. Шарпасидан таниб қолдим — Турсунали экан. У ёққа борганини кўп кўраман. Сизга ўхшаб мен ҳам у қўрқинчли жойларда унга нима боракан деб кўп ўйлайман...

— Шуларни била туриб, биттаю-битта кўзимнинг оқу-қораси бўлган қизимни унга бериб бўладими-я!.. — Мастурахон ая ҳаяжонланиб кетди.

Аёллар яна бироз гаплашиб ўтирдилар-да, кейин бирин-кетин тарқалишдилар. Ўша куни Раҳимахон ишдан барвақтроқ қайтди. Ҳайрон бўлган Мастурахон ая қизини хавотирланиб кутиб олди:

— Ҳа болам, тинчликми?

Раҳимахон сўрига яқинлашиб онасининг ёнига ўтирди. Тузалган дастурхонга ишора қилиб:

— Биров келдими, ая? — деб сўради.

— Ҳа, қўшнилар чиқишувди, — бепарвогина жавоб қилди Мастурахон.

— Ҳа-а, — деб қўйди Раҳимахон ва бироздан кейин яна секингина сўради, — бошқа ҳеч ким келмадими?

Мастурахон ая қизига синчковлик билан қаради:

— Нимайди, қизим, биронтаси келиши керакмиди?

— Йўқ, ая, ўзим, — Раҳимахон саросималаниб, — дастурхонингизни астойдил тузабсиз-да, — деб қўйди. Кейин дик этиб ўрнидан турди-ю, «Кийимимни алмаштириб чиқай», деб ичкарига кирди.

Ая қизининг кетидан қараб қолди. Бўйи-бастига қувонди, лекин «Ёши ўтиб боряпти, ҳанузгача тенги чиқмапти» деган ўй юрагига найзадек санчилди. Қизи кирган хонага тикилганича уни дуо қилди.

Эртаси куни эса Раҳимахон ишдан паришонҳол қайтди. Уни безовталаниб кутиб олган онасига бироз чарчаб-толиққанлигини айтиб баҳона қилди. Кечки овқат пайтида ҳам, қозон-товоқларни ювиб басарлаётганида ҳам у ҳеч гапирмади, ота-онасининг суҳбатларига аралашмай хонасига кириб кетди. Раҳмонали ака қўйларга ем бериб қўйиш учун ўрнидан тургач, Мастурахон ая қизининг олдига кирди. У кеча ўзи тикиб олган оппоқ дўхтирлик халатининг этагини букиб ўтирарди.

— Қизим, бир нима бўлдими, маъюссан бугун? — она қизининг ёнига келиб ўтирди. — Бирон еринг оғрияптими? Рисолат холани айтиб чиқай, кинна-пинна солиб қўйсин, — деб Раҳимахоннинг бошини силади.

— Йўқ, аяжон, ҳеч қаерим оғримаяпти, касалхонада иш кўп, чарчадим шекилли, — тинчитди онасини қиз.

— Ҳа, майли болам, ҳовлига чиқақол. Тоза ҳавода енгил тортасан. Мастурахон ая ўрнидан оғир қўзғалиб ташқарига чиқди.

Раҳимахон халатига дазмол ургиси келмади, уни тахлаб курсига қўйди-да қайтиб ерга тўшалган кўрпачага ўтирди. Иягини тиззасига тираганча хаёл оғушига чўмди...

Бир куни касалхонага ўн икки ёшли болани келтиришди. Лаблари, тирноқлари кўкарган, нафас олиши оғирлашган бу бола Раҳимахоннинг ҳамқишлоғи Ҳотам полвоннинг ўғли экан. Боланинг юрагида туғма хасталиги бор бўлиб, шу сабаб тез-тез даволаниб турар, лекин бу даволанишлар дарддан халос этишга ожиз эди. Бир неча кундан кейин Раҳимахон Ҳотам полвонга ўғлини Тошкентга олиб бориб, ўзининг устозлари бўлган йирик мутахассисларга кўрсатиш кераклигини айтди. Боланинг дарди оғирлигини тушунтирди ва қўлига йўлланмани олган Ҳотам полвон эртаси куниёқ Тошкентга жўнади. У қишлоққа хомуш қайтди. Дўхтирлар ўғлини кўп текшириб кузроқда операция қиламиз дейишганини айтди. Бутун қишлоқ ваҳимага тушди. Айниқса қариялар «юракни ёради-ю одам соғ қоладими-я! Қўйинглар-э дард берган худойимнинг ўзи шифосини беради» деб Ҳотам полвонни бу йўлдан қайтаришга уриндилар. Гавдаси табиатан катталиги учун «полвон» деб аталган Ҳотам ака бирпасда киртайиб ранги синиқиб қолди. Бу ғам барча қишлоқ аҳлини безовта қилиб қўйди. Ҳамма куз келишини кута бошлади.

Болани касалхонага ётқизиб Раҳимахонга топширдилар. Бош врач яхшироқ назорат қилиш лозимлигини алоҳида тайинлади. Боланинг аҳволи анча оғир эди, жиндек юриб, бироз ортиқча ҳаракат қилса нафаси қисиб, лаблари кўкариб ҳансираб қоларди. Шунинг учун у хонасидан чиқмай, кўпроқ ётар, ётган жойида китоб ўқиб, расм чизиш билан кунини ўтказарди.

Бир куни намозшом пайти касалхонага Турсунали келиб навбатчиликка қолган Раҳимахонга учраб, болани бир оз тоза ҳавода айлантириб келмоқчи эканлигини айтди.

— Қўлимда кўтариб юраман, ҳеч безовта бўлманглар, — деб дўхтирларнинг рухсатини олди. Ваъдаси устидан чиқиб ярим соатда болани олиб келди-да, ўрнига ётқизиб чиқиб кетди.

Ярим тунда Раҳимахонни шошилиб кириб келган ҳамшира, бола ётган хонага чақирди. Бола хириллаб, нафас олиши ниҳоятда қийинлашган эди. Раҳимахон бироз саросимага тушиб қолди, кейин болага кислород беришни буюрди. Ҳамшира кетиб боланинг кўкрагини массаж қилиб сунъий нафас бера бошлади. Беш-олти дақиқадан сўнг бола бирдан тинчиди-да терга ботиб уйқуга кетди. Раҳимахон туни билан мижжа қоқмай боланинг тепасида ўтириб чиқди. Ҳам ўзини, ҳам Турсуналини ич-ичидан койиди. Айлантиргани олиб чиқишга рухсат берганлигига пушаймон қилди.

Эрталаб бола тетик бўлиб уйғонди. Кечагина лаблари ва тирноқларида яққол кўринган кўкимтир ранг йўқолгандек эди. Раҳимахон кўзига ишонмади, лекин ҳеч кимга ҳолатини билдирмади ва боланинг юз-кўзини ювдирдию ҳамширадан нонушта беришларини сўради. Ҳаяжон, юрагини чулғаб олаётган ваҳимадан ўзини қаёққа қўйишни билмади. Титроқ қўллари билан болага ширин чой узатиб, ширгуручни олдига қўйди. Бола бир зумда ликобчани бўшатиб, чойни симирди-да: бардам қараш қилиб «Опа, ўрнимдан туриб юрсам майлими?» деди.

— Йўқ, болажон, шошма. Бироз дамингни ол-чи, кўп ҳаракат қилмай тургин. Битта кардиограмма қиламиз-у, ўйнайверасан, — деб болани ҳамширага топшириб хонадан чиқди.

Кардиограмманинг жавобини кўриб Раҳимахон ўз кўзларига ишонмади. Қайта-қайта текширтирди. Жавоби битта: боланинг юрагида илгари кўринган дарду хуружнинг асорати ҳам йўқ. Бу аҳволдан барча дўхтирларни огоҳ қилди. Биргаликда болани яна текширдилар, жавобларни синчиклаб кўрдилар. Бола соппа-соғ эди. Бу ҳозир ҳеч ким еча олмайдиган муаммони энди фақатгина Ҳотам аканинг ўзи яна бир бор Тошкентга бориб илгари болани кўрган дўхтирларга уни қайта кўрсатиб ечиши мумкин эди. Бундай хабарни эшитган Ҳотам ака эртаси куниёқ ўғлини олиб Тошкентга жўнади ва бу гал орқасига жуда тез қайтди. Хурсандлиги ичига сиғмасдан қайтди. Марказдаги дўхтирлар ҳам ҳайратдан бошларини қашиб қолганликларини айтиб, тоза завқланиб кулди.

— Энг қизиғи, ўғлим тўртинчи қаватга зинадан югуриб-югуриб бемалол чиқди-я! Шунча пиёда юрдик, бирон марта чарчадим демади, — деди қувониб. — Хуллас, худонинг ўзи шифосини беради деган гап бежиз гап эмас экан-а, дўхтирлар... — Ҳотам аканинг чеҳраси қуёшдек порларди.

Раҳимахон врачларнинг бу ғалати ақл бовар қилмайдиган воқеа ҳақидаги умумий мажлисларда ҳам айтилган фикрларини кўп мулоҳаза қилиб юрди, рентген, кардиограммаларнинг жавобларини бошқатдан бирма-бир диққат қилиб кўриб чиқди. Лекин бола юрагидаги бу кескин ўзгаришнинг сабабларини тушунолмай боши қотди. Болани четдан анчагача назорат қилиб юрди. Унда кундан кунга яхши томонга бўлаётган ўзгаришни кўриб қувонди, аммо бу сирнинг тагига на у, на бошқа врачлар, ҳатто марказдаги ўзининг оламга танилган устозлари ҳам етаолмаганликларидан хуноби ошди.

Ҳамманинг эсидан бу воқеа ҳали чиқмай туриб, яна бир бошқа воқеа шов-шувга сабаб бўлди.

Кўп йиллардан бери касалхонага келиб дамба-дам даволаниб кетадиган бир бемор бу гал оғир аҳволда келтирилди. Дўхтирлар унинг қариндош-уруғларига тўғрисини айтишга мажбур бўлдилар. Умид йўқ дедилар. Беморни уйдагилар олиб кетишди. Жигари батамом ишдан чиққан бу одам қишлоқнинг кўп йиллардан бери жонкуярлик билан хизмат қилиб келаётган почтачиси Собир ака эди. Хушчақчақлиги-ю, одамшавандалиги учун уни яхши кўрмаган киши йўқ эди.

(Давоми 4-бетда).

Болалик боғи

БИРИНЧИЛИК ТИЛАЙМАН

Қани айтиб беринг-чи,
Не дегани биринчи?
Эҳ, мазмуни қандайин?
Ёқар қаймоқ, қантдайин.
Ўқитувчинг кўрганда
Салом бергин биринчи.
Сенга яна ошади,
Дилда меҳру севинчи.
Биринчилар билағон,
Фикри бўлар илағон.
Доим ҳушёр юради,
Кўп ишга улгуради.
Бўлар чаққон,
Чемпион.
Биринчилик хўп маза,
Тарқар яхши овоза.
Яшасин биринчилик,
Барча уни билади.
Мактаб, уйда, кўчада
Ҳавас, ҳурмат қилади.
Эсда тутгил, одатда,
Биринчи бўл одобда.
Эсингда бўлсин ўртоқ,
Бўлма биринчи қолоқ!
Биринчи тўпалончи,
Ва биринчи ёлғончи...
Лапашанг-у ландовур
Бўлиш расво-бўлмағур.
Эй, болалар, мен сизга
Биринчилик тилайман.
Ким биринчи «беш» олса
Биринчи табриклайман.

КЕЛТИРАСИЗ ҲАВАСИМ

Болалар, сизларга
Айтайин ростим,
Ҳар қачон, ҳар ерда
Келар ҳавасим.
Ёқади қий-чувлар
Шовқинларингиз,
Сезилар юракда
Тўлқинларингиз.
Ҳавасим келтирар
Чопқирлигингиз.
Билағон ва бийрон
Топқирлигингиз.
Гулзорлар ёқалаб
Изғишларингиз,
Гоҳ чарчаб, толиқиб
Мизғишларингиз.
Минг яйраб кетаман
Айтсангиз қўшиқ,
Тарқайди бир зумда
Ташвишдан тўсиқ.
Ҳавасим келтирар
Дарс тинглашингиз.
Қолоқлар устидан
Ҳиринглашингиз.
Бўлмаса ҳеч сизнинг
Кам-у кўстингиз,
Кўпайса ҳар ерда
Яқин дўстингиз.
Оламни янгратсин
Кулгуларингиз.
Гуллар ёзаверсин
Орзуларингиз.
Болалар, сизларга
Келар ҳавасим.

СОВУҚНИ ЕГАН БОЛА

Бир болакай
Совуқ ебди,
У барчага
Шундай дебди.
Совуқни ҳам
Еб бўларми?
Шунақаям
Деб бўларми?
Эҳ, шунчалик
Оч эканми?
Совуқ унга
Ош эканми?
Ўйлаб қолдим
Ўзим бир зум,
Еса бўлар
Олма, узум,
Қачон бўлган
Бу аслида?
Ғап тарқаган
Қиш фаслида.
Юрганидан
Яланг-юпун,
Совуқ еган
Шунинг учун...

САРТАРОШНИНГ НИЯТИ

Эй, сартарош, сартарош,
Омон бўлсин дейсан бош.
Ниятинг —
Фазилатинг.
Кийибсан оппоқ либос,
Барча ниятингга мос.
Тутасан тоза сочиқ,
Кўнглинг ҳам сахий, очиқ.
Келганга бериб салом
Кўргузасан эҳтиром.
Бунча иссиқ истаранг,
Ўткир бўлсин устаранг.
Келган кекса-ю ёшга
Аввал қарайсан бошга.
Одамларни бир пасда
Қиладурсан ораста.
Соч, соқолни қирасан
Гўё яшартирасан.
Бокма сочи пахмоққа,
Унақа беахлоққа.
Дили шод сартарошим,
Сенга тутаман бошим.

Пўлат МЎМИН,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

Маданият масканларида

ҚУВОНЧЛИ КУНЛАР ДАРАКЧИСИ

Ўзбек халқининг ҳеч бир тантанаси йўққи, унда карнай-сурнай садолари янграмаган бўлса. Қувончли кунларнинг даракчиси сифатида бу кўҳна созлар кишиларга бир олам қувонч улашиб келади. Шаҳримизда ўтаётган кўплаб шодиёналарга ҳам карнай-сурнай наволари байрамона кайфият улашиб, ҳақиқий тантаналар шукуҳини бермоқда. Ана шундай яхши кунларга бел боғлаб келаётган ансамбль бугунги кунда Яккасарой туман Абдулла Авлоний номидаги маданият уйида фаолият кўрсатмоқда.

Ансамбль илк бора саҳнага 1984 йил қутлуғ қадамини қўйган эди. Баҳодир Ҳакимов раҳбарлигидаги бу ансамбль миллий куйларимизга жозиба, сайқал бериб халқимиз қўшиқларини созларга мослаб, ўзгача бир жаранг билан шинавандаларга тақдим этмоқда. Карнай ва сурнайда жаранглаган «Ёр-ёр», «Дучава», «Дилхирож», «Андижон дучаваси» юрак қатидаги умид кўзларини очиб, ажиб хаёллар оғушига узатади. Кўп нусхада грампластинкаларга ёзилган бу чолғу куйлари ҳам ансамблнинг ижрочиликка юксак маҳорат билан ёндошганлигидан, улар талқинидаги мусиқалар аллақачон ўз мухлисларини топа олганлигидан далолатдир.

Баҳодир Ҳакимов нафақат ансамбль қатнашчиларига, куйга иштиёқи бор ёшларга ҳам бу кўҳна санъат сирларини ўргатиб, ота-боболардан қолган созларнинг боқийлик шажарасига ҳисса қўшмоқда. Шогирдлар ҳам бетакрор оҳангларга бой мусиқаларни чуқур ўрганиб, халқимизнинг қувончли кунларида хизмат қилмоқда. Кўп йиллик хизматлари, элимиз олдидаги самарали меҳнатлари ансамбль миллий санъатимизни янада ривожлантиришда қўшаётган ҳиссалари учун 1993 йилда Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги томонидан «Халқ ансамбли» деган юксак унвонга лойиқ деб топилди.

Ансамбль иштирокчиларидан Ҳабибулла Абдувалиев, Нурилла Абдуллаев, Раҳимжон Обидов, Назрулло Усмонов, Йўлдош Юсупов, Миродил Исроиловлар ижросида халқ анъаналарига содиқлигу саҳнадаги ўзига хос талқинни ҳис қилиш мумкин.

Айни кунлар ансамблнинг ижодий гуллаган даври, десак муболаға бўлмайди. Бир сўз билан айтганда, жамоа халққа шодлик бахш этиш, уларнинг қалбига мусиқа билан кириб бориш, нафосат гулшанининг атрини ҳадя этиш каби бахтга муяссар бўлган.

Салоҳиддин СИРОЖИДДИНОВ.

Жаҳонда ўзбек рақсининг нозиклигига, оҳангдорлигига, дилкашлигига тан бермаган биронта халқ йўқ. Бу рақсларнинг ижодкори, уларни барчага манзур қиладиган маликаси — раққосалардир. Шунинг учун ҳам уларнинг хиромини кўриб, ҳар сафар офарин деймиз.

Даврон Аҳмад олган сурат.

Кўпнинг кенгашига

ЗИММАМИЗДАГИ МАСЪУЛИЯТ

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ташкил этилганидан бери унинг таркибида Драматургия кенгаши ҳам узлуксиз фаолият кўрсатиб келмоқда. Таниқли драматурглар, билимдон санъатшунос олимларидан иборат бу кенгаш республикамиз театрларининг репертуарини маҳорат билан ёзилган асарлар билан бойитишга муносиб ҳисса қўшишга, ёш иқтидорли драматургларнинг ижод сирларини эгаллашларига ёрдам беришга даъват этилгандир. Жамоатчилик асосида ишлайдиган мазкур кенгашга ўз вақтида академик Комил Яшин, Ўзбекистон халқ шоири Уйғун, Ўзбекистон халқ ёзувчилари Туроб Тўла ва Ўлмас Умарбеков каби маданиятимиз арбоблари раҳбарлик қилишганини бугунги кунда ҳурмат ва ифтихор билан эслаймиз.

Наср, назм, болалар адабиёти, танқид ва адабиётшунослик кенгашлари сингари Драматургия кенгаши ҳам муаллифларга ижодий маслаҳат берувчи тузилма. Асосий вазифаси янги пьеса ва либреттоларни атрофлича муҳокама қилади, асарларнинг ютуқ ва камчиликларини аниқлашга ёрдам кўрсатади, пойтахт ва вилоят театрларида саҳналаштирилган янги спектаклларни қабул қилишда қатнашади.

Ўтган 1995 йилда драматургия ва театр маданияти соҳасида ҳам бирмунча ютуқлар қўлга киритилди. Республикамиздаги мавжуд ўттиздан ортиқ театрда бир юз ўттизга яқин премьера бўлди. Шулардан етмиш спектакль оригинал асарлар асосида яратилди. Булар драма, комедия, мусиқали драма, мусиқали комедия, опера, балет ва қўғирчоқ спектакллардир.

Ҳамза номидаги ўзбек Давлат академик драма театри азалдан бўлиб келаётганидек, ўтган йили ҳам жумҳурият театрлари орасида карвонбошилик қилди, драматурглар учун ижодий лаборатория вазифасини ўтади, дейиш мумкин. Отахон театримизда бешта янги асар саҳналаштирилди. Таниқли драматург Ҳайитмат Расулнинг «Муҳаббат султони» шеърий драмасидан чин севги, вафодорлик юқори пардаларда тараннум этилди. Ўзбекистон халқ ёзувчиси Саид Аҳмаднинг «Уфқ» драмаси Ғалабанинг 50 йиллиги байрамига бағишланди, ватанпарварлик, элюрт олдидаги бурч, мардлик туйғулари тараннум этилди. Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ўткир Ҳошимовнинг «Қатағон» асарида яқин ўтмишимиздаги диққинафас турмушимиз тавсиф этилиб, «Бугунги эркин ҳаётимизнинг қадрига етайлик, мустақиллигимизни мустаҳкамлайлик», деган ғоя илгари сурилади. Таниқли драматург Ҳайдар Муҳаммаднинг «Жиноят устида ушлансин» драмасида милиция ходимларининг беҳаловат турмуши, фидокорлиги тасвирланади. Ғарб драматургларидан бўлмиш Жон Патрикнинг қаламига мансуб «Кампирни гумдон қилмаймизми?» комедиясини ҳам томошабинлар қизғин кутиб олишди. Кўряпмизки, отахон театримиз даврга ҳамоҳанг, ҳамнафас бўлиб, санъат мухлисларига турли жанрларга мансуб соз томошалар тақдим этиб келмоқда.

Муқимий номидаги ўзбек Давлат мусиқали театрида ўтган йили саҳналаштирилган асарлар орасида Эркин Самандаровнинг «Башорат», Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ўлмас Умарбековнинг «Фотима ва Зуҳра» томошалари театр маданий ҳаётида муҳим воқеалардан бўлди, дейиш мумкин. Пойтахтдаги бошқа театрларда ҳам бир қатор яхши асарлар саҳна юзини кўрди. Аброр Ҳидоятов номидаги драма театрида қўйилган Гарсиа Лорканинг «Бернардо Албанинг уйи», Йўлдош Охунбобоев номидаги театрда саҳналаштирилган И. Володиннинг «Севганингдан айрилма», Абдулла Қаҳҳор номидаги Республика сатира театрида қўйилган шоир ва драматург Тўлқиннинг «Бобом уйланмоқчилар» спектакллари шулар жумласидандир.

Юқорида айтилганлардан кўринадики, спектаклларнинг сони жиҳатидан нолийдиган жой йўқ. Лекин сифат жиҳатидан-чи? Асосий вазифа спектаклларнинг бадиий жиҳатдан юксак савияда бўлишига эришишдир. Бунинг учун, бизнингча, бир қатор тадбирларни амалга ошириш зарур.

Илгарилари кўпдан бери давом этиб келаётган анъанага кўра Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлигида республика театрларининг йилллик репертуар режасининг лойиҳаси тузилгач, кўриб чиқиб, ёзма равишда фикр билдириш учун Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасига юборилар, лойиҳа Драматургия кенгашининг кенгайтирилган йиғилишида атрофлича муҳокама қилинар, репертуарни бойитиш юзасидан мулоҳазалар билдирилар, қўшимча тавсиялар берилларди. Шундан кейингина республика театрларининг йиллик режасини тасдиқлашга рухсат берилар эди. Хуллас, театрлар қиёфасини шакллантиришда қалам аҳли яқиндан иштирок этарди. Бундай иш услуби тўрт йилдан бери тўхтаб қолди. Фикримизча, бу тадбир яна жорий қилинса, театр санъати равнақига ижодий нафи катта бўларди. Зотан, драматургия — театр санъатининг пойдеворидир. Яна бир анъана шу эдики, хоҳ пойтахт театрида бўлсин, хоҳ вилоят театрида бўлсин, ҳар бир янги спектаклни қабул қилишда Маданият ишлари вазирлигининг расмий ходими билан бирга Ёзувчилар уюшмасининг вакили ҳам албатта иштирок этарди, ҳар бир янги асарга катта талаб билан ёндошиларди.

Сўнгги йилларда Ёзувчилар уюшмасининг вакиллари пойтахт театрларида саҳналаштирилган ҳар бир янги асар қабули ва премьерасига таклиф этиляпти, лекин вилоят театрларида қўйилаётган ўнлаб спектаклларнинг қабули ва қўригидан пойтахт жамоатчилиги бехабар қолаётир. Назаримизда вилоят театрларидаги ижодий жараёнга тажрибали, холис драматурглар ва билимдон театршунос олимлар кенг жалб этилса мақсадга мувофиқдир.

Республикамизда бешта рус театри фаолият кўрсатмоқда. Маълумки, улар рус тилида томошалар кўрсатувчи Ўзбекистон Республикасининг санъат ўчоғларидир, рус томошабинлари билан бирга русийзабон санъат мухлисларига ҳам хизмат этишга даъват қилингандир. Бас шундай экан, рус театрларида ҳар йили қўйиладиган бешолтидан асарнинг лоақал биттаси ўзбек адибининг қаламига мансуб бўлиши лозим. Ўзбек халқи турмуши билан республикамизнинг тили ва миллатидан қатъи назар ҳар бир фуқароси яқиндан таниша бориши нур устига аъло нурдир. Бунда театр санъатининг ҳиссаси ҳам бўлиши лозим. Рус театрларида қўйилаётган спектакллар халқлар дўстлигини янада мустаҳкамлаш ишига ҳисса бўлиб қўшилиши керак. Бунинг учун рус театрлари репертуарида ўзбек муаллифларининг энг яхши асарлари ҳам бўлиши шарт. Афсуски сўнгги йилларда республикамизнинг рус театрларида ўзбек драматургларининг асарлари деярли кўринмай қолди.

Маълумки, Маҳмудхўжа Беҳбудийнинг «Падаркуш» пьесаси билан тамал тоши қўйилган ўзбек драматургиясида ўтган 85 йиллик даврда бир қатор ҳеч эскирмайдиган, мумтоз асарлар ҳам яратилган. Улардан айримларини давр тақозоси билан, вақти-вақти билан яна саҳанага олиб чиқиб турилса арзийди. Ҳамиша замонавий оҳанг касб этувчи пьесаларимиз ҳам анчагина. Таниқли драматург ҳамда жамоат арбоби марҳум Баҳром Раҳмоновнинг «Юрак сирлари» ва «Сурмахон» комедиялари ана шундай асарлар сирасига киради. Театрларнинг 1996 йилги репертуаридан шу ва шунга ўхшаш асарлар ҳам ўрин олишини таклиф қилар эдик.

Маълумки, драматургия бадиий адабиётнинг энг мураккаб жанри ҳисобланади. Рисоладаги драматик асар ёзиш учун истеъдоддан ташқари жанр табиатини билиш, саҳна сирларидан воқиф бўлиш ҳам лозим. Бошқача айтганда, драматургда профессионализм, маҳорат кучли бўлиши керак. Акс ҳолда пьеса ҳар қанча чиройли, долзарб мавзуда ёзилган бўлмасин, агар саҳна талабларига жавоб бермаса, саҳна юзини кўрмай, адабий асар сифатида қолиб кетаверади. Шунинг учун ҳам ёш драматургларни тарбиялаб вояга етказиш, уларга амалий ёрдам кўрсатиш, саҳна сирларини махсус ўргатиш маданий ва адабий жамоатчилик олдида турган муҳим ижодий вазифалардандир. Илгарилари собиқ Иттифоқда ҳар йили драматургларнинг бир ойлик семинарлари ўтказиларди, буларда ўзбек драматурглари ҳам фаол қатнашиб турардилар. Шунингдек, Марказий Осиё республикалари драматургларининг минтақа бўйича семинарлари бўларди. Афсуски, сўнгги йилларда мана шундай ижодий тадбирлар, адибларнинг ўзаро алоқалари деярли тўхтаб қолди. Эндиликда Ҳамдўстлик мамлакатлари бўйича, Марказий Осиё республикалари миқёсида адабий анжуманларни, ижодий семинар ўтказишни мақсадга мувофиқ деб биламиз.

Маълумки, кейинги эллик-олтмиш йил давомида ўзбек адибларининг, шу жумладан драматургларнинг ҳам асарлари асосан рус тили орқали бошқа тилларга таржима қилинарди. Энди бундай таржима ҳам тўхтаб қолди, ўрнини бошқа восита эгалламади. Натижада ўртада бўшлиқ пайдо бўлиб қолди. Бу билан айтмоқчимизки, жаҳон адабиётидаги энг сара ва ўзбек жамияти учун аҳамиятга молик асарларни аслида таржима этувчи, шу билан ўзбек насрида, назмида ва драматургияда яратилган энг гўзал асарларни таржимага тавсия этиш маркази тузишни турмушнинг ўзи тақозо этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги, Театр жамияти ва Ёзувчилар уюшмаси биргаликда ҳар икки йилда бир марта ўтказиб келган анъанавий ёш адиблар семинарини яна оёққа қўйиш зарурлигини турмушнинг ўзи кўрсатиб турибди.

Ҳозир янги даврда яшамоқдамиз. Замонамизнинг янги қаҳрамонлари вужудга келмоқда. Уларни адабиётда ва санъатда бадиий ифодалаш ижодкорлар зиммасидадир.

Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби.

ЛОЖУВАРД ТОШ

Саргузашт ҳикоя

(Давоми. Боши 3-бетда).

Бир куни кечки пайт уни кимдир шивирлаб чақирибди. Ўрнидан туришга қурби етмай ётган Собир ака аста туриб ҳовлига чиқибди. Ярим соат ўтар-ўтмас қайтиб жойига ётибди-да, вақт ярим тунга яқинлашганда бирдан ҳушидан кетиб иситмада куйиб-ёниб тонг оттирибди. Узоқ-яқин қариндошлар бел бойлашга шайланиб, ҳеч қаерга жилмай тайёр бўлиб туришибди. Пешинга яқин уйқудан кўз очган бемор овқат сўрабди. Кун ўтибди. Эрта ўтибди, индин ўтибди, ҳафта ўтибди. Унинг аҳволи яхшиланаверибди ва Собир ака охири ўрнидан бемалол туриб кучлироқ таомлар талаб қила бошлабди. Рангига ранг қўшилиб, энди у ҳатто ҳовли ишларига аралашадиган бўлибди. Шундай кунларнинг бирида Собир аканинг ўғли уни дўхтирларга кўрсатди. Беморни дўхтирлар соппа-соғ деб айтишди. Касалхона врачлари-ю, одамлар орасида яна битта сир пайдо бўлди. Оддий сир эмас, қандайдир қўрқув, юрак қаърида ғимирлаётган ваҳима ва даҳшатга йўғрилган, аммо шу билан бирга ҳайратга тўла сир эди. Мана шу сирнинг тагига етиш ёки жуда бўлмаганда бу муаммога жиндек бўлса ҳам ёруғлик киритиш Раҳимахонни изланишларга, кўп ишлашга ундади...

... Мастурахон аянинг овози уни хаёл оғушидан олиб чиқди:

— Раҳимахон, қизим, телевизорда яхши концерт бўляпти, чиқақол!

Қиз ўрнидан қўзғалмай, жойида ўтирганича жавоб қилди:

— Йўқ, ая, дадам билан бирга кўраверинглар, бироз ишим бор. — У курсида ётган дазмолланиши керак бўлган халатига қаради, лекин шу дамда қўли ҳеч қандай ишга бормаслигини сезиб, жойида ўтираверди. Хаёлига Турсуналини олди. Атайлаб олди. У ҳақда ўйлагиси келди. Кўзи олдига унинг аксини келтирди. Кеча пешиндан кейин беморларнинг хасталик варақаларини тўлдириб ўтирганида Турсунали унинг хонасига кириб келганини эслай кетди...

... Турсунали хонага «Мумкинми?» деб кириб келди.

— Келинг, Турсунали ака, кираверинг, — деб Раҳимахон унга стол ёнидаги курсини кўрсатди.

Йигит стулда жойлашиб олгач, ҳол-аҳвол сўради-да:

—Ишлар чарчатиб қўймаяптими?— деди.

— Йўқ, Турсунали ака, чарчаш қаёқда дейсиз! Бемор соғайиб кетса, барча чарчоқ чиқади-кетади, — жавоб қилди қиз.

— Тўғри айтдингиз, — Турсунали бошини қуйи солди. — Энг керакли нарса — соғлиқ... Қанийди одамлар ҳеч касал бўлишмаса, мабодо бўлишса ҳам тезда тузалиб кетишса, — деди.

Раҳимахон йигитга ҳайратомуз қаради. У эса стол устида ётган қаламни қўлига олиб айлантириб ўйнай бошлади:

— Раҳимахон, мен... мана... мана бир йилдир-ки жазм қилолмай юрдим... Ва ниҳоят... сизга айтишга қарор қилдим, — Турсунали қўлидаги қаламни стол устига қўйди ва аста Раҳимахонга қаради.

— Айтаверинг, Турсунали ака, — Раҳимахоннинг овозида беморларга нисбатан ишлатиладиган меҳр ва эътибор оҳанглари сезилди. — Қўлимдан келганича ёрдам бераман.

Турсунали яна бошини қуйи солди. Қизнинг хаёлидан негадир «Қандай фаришталй йигит-а!..» деган гаплар ўтди. Ва бирдан ўзининг бу ўйидан ўзи хижолат тортиб:

— Айтаверинг, Турсунали ака, биронерингиз оғрияптими? — деб сўради.

Турсунали бу саволни эшитмагандек, бошқатдан қўлига олиб ўйнаётган қаламдан кўзини узмай гапира кетди:

— Ҳа... Келишга журъат қилдим... Хўп десангиз... Совчи юборсам...

Раҳимахоннинг бошидан биров муздек сув қуйиб юборгандек бўлди. Бадани жимирлаб, оғзи қуришиб қолди.

— Тушунаман, гапим худди томдан тараша тушгандек бўлди... Лекин мен ўзимни кўп йиллар синадим... Сизни кутдим... Балким ота-онангиз менга сизни беришмас ҳам... Аммо мен сиз билан гаплашмасам бўлмасди... Шунинг учун олдингизга келишга жазм этдим.... Агар йўқ дейишса... Кетаман... Умуман кетаман... Тушуняпсизми?...

Раҳимахон Турсуналига кўзларини катта-катта очиб тикилганича, жойида қотиб ўтирар, мияси ғовлаб нима қилишни билмасди. Шу дамда у ёшлигидан Турсуналига бўлган меҳрга тўла туйғу юрагининг қайсидир бир чеккасида яшириниб ётгану, энди қалқиб юзага чиқиб бораётганини сезди. Юраги бирдан гурсиллаб ура кетди. Вужудига ўт тушгандай бўлди... Ўрталарига сукут тушди. Йигит бироз жим туриб ўрнидан қўзғолди-да индамай эшик томон юрди. Остонага етгач жойида ҳамон қотиб ўтирган Раҳимахонга ўгирилиб:

— Бугун уйингизга одам юбораман! — деб чиқиб кетди.

...Раҳимахон яна халатини дазмоллаш кераклигини эслади. Лекин дазмол ургиси келмай ҳовлига чиқди. Онаси аллақачон жой солиб пашшахона тутмоқда эди. Раҳимахон сўрига чиқди-да пашшахонанинг бир учини сўри тепасида осилиб турган олма шохига боғлади. Аяси «бисмилло» деб ўринга кирди. Кейин:

— Раҳимахон, кеча айтишни унутибман. Ҳалиги Турсунали бор-ку, — қизнинг юраги «шув-в» этиб кетди, — Турдиали амакининг ўғли, шундан совчилар келувди... — деди.

«Айтганини қилибди-да» ўйлади қиз ва шу ўй юрагида йигитга бўлган меҳрни оловлатгандек бўлди. Онасига ҳолатини билдирмаслик учун ўзини бепарво тутди ва пашшахонанинг этагини кўтариб кириб онасининг ёнига ётди.

— «Йўқ» деб юбордим, — гапида давом этди Мастурахон ая. — Сен ўқиган, олий маълумотли дўхтир бўлсанг, у мактабни битирганча дала, кетмондан бошқани билмай ўтяпти... — Қизи индамай ётганини кўриб: «Эшитяпсанми, қизим?» деди. Раҳимахон эшитилар-эшитилмас «Ҳа» деганидан кейин яна гапира кетди. — Одамлар ҳам қизиқ, мундоқ кўрпага қараб оёқ узатмайдилар. Тавба!.. Сен қайда-ю, у қайда!.. Тўғри, келишган, бамаъни йигит бўлгани билан тенгинг эмас-да, болам.

Раҳимахон индамади. Пашшахона тепасида қоп-қоронғу осмонда чақнаётган катта-катта юлдузларга термулиб ётди. Бу юлдузларни у кичкиналик пайтидан яхши танийди. Уларнинг барчасининг ўз ўрни бор, жойи бор... Қизнинг ёдига бир воқеа тушди.

Баҳор. Бутун қишлоқ аҳли қирда сумалак пиширгани йиғилишган. Ҳар ёнда ўйин, кулги, болаларнинг қий-чуви. Аёллар қозонлар теварагида уринишар, эркаклар ўтин ёриш билан овора. Ўспирин ёшлар эса даврага тўпланиб суҳбат қуриб ўтиришарди. Ўртада ёнаётган гулханга ўтин териб келган Турсунали бир қучоқ шох-шаббани бир чеккага ташлади-да, келиб Раҳимахоннинг ёнига ўтирди. У осмонга узоқ тикилди ва бирдан:

— Раҳимахон, юлдузларга бир қаранг-а, — деди. — Уларнинг худди жони борга ўхшайди. Барчамизни кўриб, ҳаммамизнинг қилаётган ишимиздан огоҳ бўлгандек, кўнглимиздаги ҳар гапни билаётгандек, — Турсунали кўзларини юлдузлардан узмай гапирарди.

Ўшанда Раҳимахон унинг кўзларини бирдан шу чақнаётган юлдузларга ўхшатиб юборганлигини айтгиси келганди-ю, уялганди...

Ҳозир ҳам Раҳимахоннинг кўз олдига Турсуналининг унинг хонасида бошини қуйи солиб ўтирган ҳолати, юлдузларга ўхшаб чақнаган кўзлари келди. Юраги «жиз» этиб ачишиб кетди. «Наҳот унга совчилар рад жавобини етказишган бўлса?» деган ўй дилига аччиқ ғашлик солди. У кўзини юмди, лекин уйқуси келмади. Мастурахон ая эса аллақачон қизининг ёнида пишиллаб ухлаб қолган эди.

Турсунали анчагача кўринмай кетди. Раҳимахон уни ҳар дам интизорлик билан кутди, аммо йигитдан дарак бўлмади.

Бир куни Раҳимахон касалхонада навбатчиликка қолиб узоқроқдаги қишлоққа зудлик билан бемор кўргани чақирилган жарроҳнинг ўрнига шошилинч операцияга тайёрланиб турганида жарроҳхонага Турсунали кириб келди. Ҳамма ҳанг-манг бўлиб қолди. У эса ҳеч кимга бир сўз ҳам айтмай тўппа-тўғри операцияга тайёр бўлиб ётган беморнинг ёнига борди-да унинг қорнини бир-икки силаб:

— Туринг, сиз соппа-соғсиз... Бундан кейин сиз ҳеч қандай дардга чалинмайсиз, — деди.

Бемор аста ўрнидан турди. Ҳадиксираб қовуғини силаб кўрди. Раҳимахон Турсуналига бирдан бақириб юборганини ўзи билмай қолди.

— Сизни бу ерга ким киритди? — Унинг бутун вужуди титрарди, назарида юраги қинидан чиқиб ҳалқумида тиқилиб қолгандек бўлди. — Нега бу ердасиз, ахир мумкин эмас-ку!

Турсунали қизнинг гапига парво қилмай бемор билан гаплашди:

— Қаерингиз оғрияпти?

— Ҳеч қаерим оғриётгани йўқ, — деди ҳеч нарсага тушуна олмаган бемор. Кейин қўшиб қўйди. — Энди ҳеч қаерим оғримаяпти. У атиги ярим соатлар илгари оғриғига чидайолмай қовуғини чангаллаб келганлигига энди ҳатто ўзи ҳам ишонмасди. Кўзлари қўрқув аралаш ҳайратга тўлди. Бир зум гоҳ Турсунали, гоҳ дўхтирларга қараб турди-да отилганича жарроҳхонадан югуриб чиқиб кетди.

— Бу одамнинг кўричаги йиринглаб кетган, ёрилиб кетиши мумкин,— додлаб юборди Раҳимахон. — Нима қилиб қўйдингиз?!

— У энди соппа-соғ, — деди Турсунали эшик томон юриб.

Карахтликдан бироз ўзига келган Раҳимахон қўлидан жарроҳлик қўлқопларини шошганча ечиб ташлади-да, югурганича Турсуналининг кетидан чиқди. Йигитнинг сояси анча нарида кўринди.

— Турсунали ака, — қичқирди қиз.

Лекин йигит эшитмади. У узоқда Заркўрғон оғушига сингиб борарди. Ниҳоят кўринмай қолди. Раҳимахоннинг ёноқларидан сирғалиб тушган ёш томчилари лабларини намлади. У Турсуналининг гапларига энди-энди тушунаётгандек эди. Боши узра эса Турсуналининг кўзларига ўхшаш пок, беғубор юлдузлар ҳеч нарса бўлмагандек, ер юзида бўлаётган савдоларни тушунмай бепарво чақнар эдилар...

...Кўп вақтлар ўтди, лекин Турсуналини қишлоқда бошқа ҳеч ким кўрмади...

Заркўрғон ўзи азалдан ғаройиботлари билан тилдан тилга ўтиб келаётган жой. Бу ерда тепаликлар кўп. Қишлоқнинг чор атрофи тепаликлар. Улар орасида эса катта қўрғон бор. У ойдинда ҳам, ой чиқмаган кечаларда ҳам зар каби бир хил товланиб туради. Шундан уни одамлар Заркўрғон деб аташган, товланиб турганиданми ёки ҳавонинг қандайдир кўз илғамас оқимлари мавжудлигиданми, унинг тепасида тунлари қандайдир шарпа, соялар юргандек, тинч сокин кечаларда эса нозик куйга ўхшаган садолар эшитилгандек бўлади. Баъзилар буни тепаликлар орасида кезган шамолнинг товушига йўядилар. Баъзилар эса бунда қандайдир илоҳий сир бор дейишади-ю, аммо бу сирнинг тагига етган киши бўлмаган. Неча бор атроф қишлоқларининг қанчадан-қанча мард йигитлари тўпланишиб қоронғу тунлар оғушида ётган Заркўрғонга борганлар, лекин бирон бир шубҳалироқ нарса кўрмай, топмай қайтиб келганлар. Лекин Заркўрғон тепасида ҳамон шарпа, соялар юраверади...

Нодира РАШИДОВА.

Муножотхоннинг хурсандлиги эри Неъматжонни мамнун қилмади. «Ўз ишинг қандай яхши эди. Вақтида бориб, вақтида келардинг. Очкўзлик қилдингми, хотин!» деб тўнғиллади у.

— Очкўзликмас, қулайроқ иш, жоним. Ҳозир ҳам вақтида бориб, вақтида қайтяпман-ку, — деди Муножотхон. — Мунчаям юрагингиз тор бўлмаса-я!..

— Қара-я! Сенинг юрагинг жуда ҳам кенг бўлиб кетяптими... Кенг! Унга югур, бунга югур. Директорга дастёрлик қил, қош-қовоғига қара. Чой дамла. Мажлис бўлса кутиб ўтир, қарор ёз. Директоринг сенинг кенг юрагингдан жой олганга ўхшайди.

Муножотхон нима деярини билолмай лол бўлиб қолди. Фақат «Оббо эржоним-ей! Шу ҳам гап бўлдими-я!..» дея олди.

Кунлар ўтди. Директор Муножотхонни кассир қилиб қўйди. Муножотхон: «Эплолмайман» деса, директор: «Эплайсиз, чаққон жувонсиз. Сизга яхшилик қиляпман. Ҳа, тушунинг! Хўш, қўшимча даромади ҳам чакки бўлмайди» деб кўндирди. Лекин Неъматжонга бу иш ҳам ёқмади. «Нима бало, директорингга ёқиб қолдингми, дейман-а! — деб заҳрини сочди. — Кўзга яқинсан-да. Аммо сен хотин, бошингдан жудо бўлиб қолмагин тағин!»

— Гапингиз қурсин! Оғзингизга қараб гапиринг-да, эржон! Директор содда, жуда ҳам меҳрибон, тўғри одам. Балки шу сабабли менинг тўғрилигим унга ёқиб қолгандир.

Неъматжон индамади-ю бош қоқиб қўйди. Унинг бош қоқишида розилигини ҳам, «кўрамиз» деганини ҳам билиб бўлмасди. Лекин унинг: «Яхши — ошини, ёмон — бошини ейди» деб қовоқ уюб нолиши Муножотхонни тонг қолдирди. Неъматжоннинг буруқсаши директоргами, ўз хотинигами қаратилганини билиш қийин эди...

Кунлар ўтди. Йил охирлаб қолди. Бир куни қизиқ воқеа содир бўлди. Муножотхон банкдан каттагина пул олиши керак эди. Директор шоферни чақириб, Муножотхонни банкда қолдириб, бозор-ўчар қилишни буюрди. Муножотхон банкдан маош, мукофот пулларини олди. Пулларни одамларга тарқатиш ўрнига шофер билан директорнинг илтимосига кўра банк биноси олдида кутишга мажбур бўлди. Директор анча кеч чиқди. «Энди пулларни нима қиламан?!» деб ташвишланди Муножотхон.

— Уйингизга олиб кетасиз, эртага тарқатасиз, — деди директор бепарвогина.

— Йўғ-е, Малик Холиқович! — деди Муножотхон ваҳима билан. — Шунча пулни уйда сақлаб бўладими?! Яхшиси ўзингиз олиб кета қолинг!

Директор кинояли кулди: «Ақлли жувонсиз-ку росаям қўрқоқ экансиз, Муножотхон. Эрталаб келиб сизни ўзимиз олиб кетамиз».

Ҳаёт сабоқлари

ОЛТИН УЗУК

Муножотхон гап қайтаролмай сумкасини кўтариб машинадан тушиб қолди. Унинг катта пул билан кириб борганини кўрган Неъматжоннинг фиғони ошди: «Эсингни еб қўйганинг йўқми, хотин?! Энди бир ками ухламай тонг отгунча пойлоқчилик қилишим қолувдими?!»

— Ваҳима қилманг! Аввалам бор пулни шоферу директордан бўлак ҳеч ким билмайди. Агар сиз чўчисангиз мен ўтириб чиқарман.

— Албатта, ўзинг ўтириб чиқасан, бу катта пул-а! — деди Неъматжон. — Лекин бир нима сезсанг, дарҳол мени уйғотасан. Зинҳор овоз чиқармайсан.

— Оббо! Мунча ваҳимачи бўлмасангиз-а, — деди Муножотхон.

— Менинг айтганимни қилавер, ботир хотин! — деди Неъматжон қовоқ очмай.

— Хўп, хўп! Ухланг ётиб! — деб илтимос қилди Муножотхон.

Чироқ ўчирилди, эр ётди. Хотин эса эрининг бош томонида ўтириб коровуллик қила бошлади. Аммо на хотиннинг ва на эрнинг кўзларига уйқу келарди...

Хўроз бир қичқирди. Шунда ҳовли томондан шитирлаган овоз эшитилди. Муножотхон қулоқ солди. Шитирлаш аниқроқ келди. Муножотхон чўчиб эрини туртди. Чала уйқули Неъматжон хавфсираб қўзғалди. Кеча тайёрлаб қўйган таёқни қўлига олди.Кутишди. Сал ўтмай уй ўртасига «тўп» этиб олмадек қора нарса тушди. Йилтираб ёниб, тутун чиқара бошлади. Неъматжон эпчиллик билан уни олиб кўчага улоқтирди. Сал ўтмай иккинчи «коптоқ» тушди. Неъматжон уни ҳам кўчага ирғитди. Шундан кейин яна тинчлик ҳукм сурди. Пашша учмайди. Анча вақт ўтди. Бир маҳал кўр ойдинда бировнинг деразага тирмашаётгани билинди. Неъматжон оёқ учида унга яқинлашиб борди. Қўл тирмашиб чиқа бошлади. Шунда Неъматжон жон-жаҳди билан тирмашган қўлга таёқ билан қарсиллатиб урди. Одам «вой!» деб ўзини ҳовли томонга ташлади. Эр-хотин тош қотиб қолишди. Шундан кейин яна жимлик давом этди. Ҳеч қанақа воқеа юз бермади.

Тонг ота бошлади. Муножотхон бир маҳал «Вой, вой» деб қўрқиб кетди, полда ётган узукни кўрсатиб.

— Ўзингни бос! — деди Неъматжон унинг елкасини силаб.

Муножотхон давом этди:

— Директоримизда ҳам худди шунақа жимжимадор олтин узук кўрган эдим.

— Э, ўпкангни бос-е! — деди Неъматжон жеркиб. — Бунақа узук бошқаларда йўқ эканми! ... Энди нима қилдик, хотин? — Муножотхон лабини тишлаб елкасини қисди. Эр давом этди:

— Ҳеч кимга, ҳеч нима демаймиз... Шофер келиши билан пулларни элтиб тарқат... Қўрқма! Ана шофер ҳам келди шекилли. Пулни олақол, дарҳол одамларга тарқат.

Муножотхон жим бош қоқди. Пулларни олиб эри айтгандек иш тутди. Лекин шофернинг гапига қараганда кечаси ўғирликка Муножотхонлар уйига келган директор уйида қўли бойлиқли, оёғи синиқ, оғир аҳволда ётганмиш.

Буни эшитган Муножотхон билан Неъматжон таажжубда бир-бирига қарашди. Иккаласи узукни нима қилишни билмай, ҳайрон бўлишди. Кўчада сасиб ётган, одамни беҳуш қиладиган заҳарли «коптоклар»ни топиб олган участка милиционери ҳам унинг қаердан пайдо бўлганини ва нима қиларини билолмай овора-ю сарсон эди.

Ёқубжон ШУКУРОВ.

Талабалик инсон умрининг энг ёдда қолувчи дамларидир. Талабалик — олтин даврим, деб шунга айтсалар керак-да!

Рустам Шарипов олган сурат.

Дил тубидан

ҚАНИ ЎША МЕҲР-ОҚИБАТ?

Бундан ярим асрча муқаддам раҳматли Тожихон аммамларнинг турмуш ўртоқлари Яҳёхўжа поччамиз оламдан ўтганликлари ҳақидаги хабарни қариндош-уруғларимиз эшитиб, бир зумда марҳум яшаган хонадонда жамул-жам бўлган эдик. Азим шаҳримизнинг Қорасарой, Себзор, Чўпон ота, Қоратош, Камасон каби даҳалаларидан хола ва аммаларимиз, почча ва амакиларимиз келишганди.

Дафндан сўнг марҳум яшаган ҳовлида қариндош-уруғлар тарқалишмай, ҳаётдан кўз юмиб ўтган меҳрибонларимиз ҳақида узоқ суҳбатлашиб, гурунг қилишиб, кеч бўлиб қолганини сезмай қолар эдик. Қош қорайиб кеч бўлиши билан марҳум яшаган хонага амаки ва поччаларимиз, хола ва аммаларимиз киришиб, ўтган авлод-аждодларимизга бағишлаб қуръон тиловат қилинарди. Сўнгра эса марҳумнинг яхши амаллари, меҳрибонликлари, меҳнатга садоқат билан қарашлари, катта-ю кичик ёшдагиларга иззат-ҳурматда бўлганликлари ҳақида узоқ тунда суҳбат қуриб, тонг отиши билан яна таъзияга ҳозирлик кўрилар эди. Майит совимасдан ҳеч қаерга жилинмас, у яшаган хонадонда 3-4 кун тунаб қолишиб, сўнгра бирин-кетин ўз уйларига қайтишарди. Бундай ҳолатларни кўп кўрганман. Шу сабабли меҳр-оқибатли авлодимизни доимо ғурур билан эслаб, хотирлаб тураман. Икром, Илҳом, Шариф, Саидкарим, Саидамир, Саидмансур почча ва амакиларимизни, Тўрапошша, Муборакхон, Ҳикматхон, Марҳаматхон, Ақаётхон, Ҳожияхон, Қофияхон, Мавжудахон, Иқлимхон хола ва амма, опоқиларимизни доим ёд қиламан. Сабаби ўша бундан чорак, ярим асрча олдин бирон авлодимиз оламдан ўтсалар дарҳол юқоридаги меҳрибонларимиз ҳар бир юмушимизда бош-қош бўлишарди, 3-4 кунлаб марҳум хонадонини тарк этишмасди.

Энди-чи? Яқинда энг яқин авлодимиз, муаллима опаларимиздан бири ҳаётдан кўз юмди. Шунда олдинги даврдаги меҳр-оқибатни, садоқатни кўрмадим: марҳумани ерга қўйиб келганимиздан сўнг қуръон тиловат қилинди. Авлодимиздаги баъзилар «давлат ишига борамиз» деб хайрлашиб кетишди. Оқшом тушиши билан қолганлар эса «энди уйга борайлик» деб тарқалиб кетишди. Марҳума чиққан хонадонда биронта авлодимиз шу оқшомда қолмади. Ҳаммалари тарқаб кетишди. Марҳума яшаган хонадон ҳувиллаб қолди.

Ҳар доим яхши ва оғир кунларимизда меҳр-оқибатли кишиларимиз кўпайиб борса қандай яхши, хайрли иш бўлган бўлар эди. Айниқса марҳум, марҳумалар яшаган хонадонларда меҳр-оқибатли бўлсак нур устига аъло нур бўлган бўлар эди.

Омон САЙДАМИНОВ,
муаллим.

Ҳосилдорлик сирлари

МАҲАЛЛИЙСИ ДУРУСТ

Мисрда ўтган илмий анжуман қишлоқ хўжалик маҳсулотларига кимёвий таъсир хавф-хатарини камайтириш учун асосий эътибор уларни маҳаллий ўғитлар билан озиқлантиришга қаратилиши кераклигини кўрсатди.

Мисрнинг доктор Ҳусний Ҳамдий раислигида тупроқшунослик жамияти мамлакат қишлоқ хўжалиги вазирлиги биносида илмий анжуман ўтказди. Унда иштирок этиш учун илмий тадқиқотлар, таъминот ва давлат сектори вазирлари, мамлакат фанлар академиясининг президенти таклиф этилди.

Жами 60 илмий изланиш натижаси кўриб чиқилган бу анжуманда асосан кимёвий ўғитларнинг қўллаш кўламини камайтириш, қишлоқ хўжалиги экинлари маҳсулдорлигини кўтариш, экологик ва кимёвий жиҳатдан тоза маҳсулот етиштириш учун бутун диққат-эътибор кимёвий ўғитларга эмас, органик ва маҳаллий ўғитларга қаратилиши кераклиги таъкидланди.

Илмий анжуман қабул қилган муҳим тавсиялардан бири, органик ва маҳаллий ўғитлардан муайян миқдорда фойдаланиш эвазига ҳосилдорликни кескин ошириш йўл-йўриқ ва тавсияномалари ишлаб чиқиб, уларни деҳқонларга етказиб бериш кераклиги бўлди.

Мозийга назар

ФИРЪАВНЛАР ДАВРИ КЎРГАЗМАСИ

Мисрнинг фиръавнлар давридаги ижодиёт намуналари АҚШнинг беш штатида намойиш этилади.

Миср фиръавнлар даври тарихи ва ижодиётига оид энг ажойиб кўргазмалар икки ярим йилдан ортиқ вақт ичида АҚШнинг бешта штати — Флорида, Нью-Орлеанд, Денвер, Портленд ва Филадельфияни айланиб чиқади.

Кўргазма — фиръавнлар даврининг қадим, ўрта ва янги асрларига оид 72 та экспонатни ўз ичига олади. Кўргазма шу йилнинг 10 июнигача АҚШнинг Флорида штатидаги миллий музейда намойиш этилади. Сўнгра у яна бошқа бир штатга кўчади ва у ерда ҳам беш ойдан ортиқроқ муддат ичида одамлар кўзини қувонтиради.

Миср бу кўргазмани АҚШнинг беш вилоятида кўрсатиши эвазига 10 миллион доллар фойда кўради. Бошқача қилиб айтганда, кўргазманинг бир штатда намойиш этилиши Мисрга 2 миллион доллар даромад келтиради.

Бу кўргазма бошқа кўргазмалардан яна шуниси билан фарқ қиладики, унда илк бор тарихий экспонатларга тамға босиш йўли билан уларни эҳтиётлаш чоралари кўрилган. Айни чоғда халқаро суғурта ширкатлари бу кўргазма 1998 йилда Мисрга тўлиқ ва бутун ҳолида етиб келиши учун уни 199 миллион долларга суғурта ҳам қилиб қўйганлар.

Мўъжизасиз мўъжизалар

СУВ ТАЪРИФИ

Сув — Ердаги ҳаётнинг асосий манбаларидан бири эканлигини ҳамма яхши билади. Уни «Об-ҳаёт» деб бежизга айтишмайди. Аммо сувнинг ҳаётимиздаги ўрни ва миқдорини чуқур ҳис этамизми? Сув, ҳақиқатан ҳам барча маънода ғаройиб ва сеҳрли суюқликдир. Масалан, нима учун унинг оз миқдордагиси рангсиз-у, агар кўп бўлса мовий-зангори тусда бўлади? Нега музлаганда унинг ҳажми кенгаяди? Сув, намлик ҳар қандай кичик ёриқ-тешикларга ҳам кириши мумкин, яъни «ўтувчанлик» қобилияти юқори. Аммо нега у тупроққа сингиб кетмай, ер юзида дарё ва сойлар ҳосил қилиб оқади? Уммондаги улкан дарёларни қандай тушунтириш мумкин? Айтишларича, океанларнинг баъзан юзаси, баъзан тубида маълум йўналиш бўйича оқаётган улкан дарёлар бўлиб, улар атрофдаги сувларга ҳеч бир халақит бермас, ҳатто... «хўл бўлмай» оқаверар экан. Баъзан ана шундай иккита сув ости «дарё»сининг икки хил йўналишда, остин-устин бўлиб, кесишиб ўтишига нима дейсиз? Булар хаёлот эмас, олимлар томонидан аниқланган ва сири номаълумлигича қолаётган жумбоқлардан баъзилари, холос.

Олимларнинг фикрича сайёрамизда бир миллиард 350 миллион куб километр сув бор экан. Бунинг 97 фоизи Баҳри муҳит, яъни Жаҳон океанларида жамланган. Булар шўр сув бўлиб, ичиш учун аввало уни чучуклаштириш керак. Бунинг учун анча мураккаб ускуналардан фойдаланилади, бу эса қимматга тушади. Ҳозирча инсоният асосан чучук сувлардан фойдаланади. Унинг захираси сайёрамизда атиги 3 фоизни ташкил қилади. Шундан икки фоизи қутб, баланд тоғ музликлари ва атмосфера намлиги ҳиссасига тўғри келади. (Ҳаво намлигининг бутун жаҳон сув захираларига нисбатан «ҳисса»си жуда кичик,атиги 0,002 фоизни ташкил этади. Аммо ана шу миқдорнинг ўзиёқ ҳар бир квадрат километр ҳавода ўртача 20 минг тонна буғ ҳолатидаги сув бор демакдир! Қолган учинчи фоизнинг катта миқдорини ер ости сувлари ташкил этади. Ва ниҳоят, дарё ва кўллар-булар ичимлик сувнинг асосий манбалари бўлиб, дунё сув захирасининг атиги юздан бир фоизига тенг.

Энди сувнинг ҳаётимиздаги ўрнини яна бир марта қуйидаги рақамлар орқали таъкидлаймиз:

Бир килограмм ўсимлик маҳсулоти — дон ёки сабзавот етиштириш учун икки тонна сув керак. Бир килограмм гўшт учун эса 20 тонна сув зарур. Бир одамга фақатгина озиқ-овқат, ичиш мақсадида йилига ўртача 60 тонна сув талаб этилади. Бунга яна ҳаётий зарур эҳтиёжлар учун ишлатиладиган 300 тонна сувни қўшсак — бир одам учун йилига 360 тонна «об-ҳаёт» «ҳаво билан сувдек» зарур.

Фан-техника ривожи, шаҳарларнинг ўсишида ҳам сувнинг аҳамияти тобора ортиб бормоқда. Масалан, атиги бир тонна пўлат,сунъий тола ёки қоғоз ишлаб чиқариш учун юзлаб куб метр сув керак бўлади. Ҳатто кўмир ва нефть қазиб олишни ҳам сувсиз тасаввур этиб бўлмайди: бир тонна кўмирга 5 тонна атрофида, бир тонна нефть учун эса, нақ 130 тонна сув сарфланади.

Сув — фалсафадан тортиб (ҳаётнинг аввалги нима — сувми, ҳаво, олов ёки тупроқдами?) биология, гидродинамика каби бир қатор фанларда асосий ўрганиш мавзуси ҳамдир.

Баҳодир ХАСАНОВ.

Бош муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС МАКТАБ МУАММОЛАРИ ИНСТИТУТИ

қуйидаги вакант лавозимларга

ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ:

— олий ва ўрта махсус таълим иқтисодий муаммолари бўлими бошлиғи (доктор ёки фан номзоди, профессор, доцент);

— ўқув юртларини аккредитация ва аттестациялаш бўлими бошлиғи (доктор ёки фан номзоди, профессор, доцент);

— тегишли йўналишлар бўйича бўлим бош мутахассиси (доктор ёки фан номзоди);

— бўлим етакчи мутахассиси (фан номзоди ёки доцент);

— биринчи тоифадаги мутахассис (фан номзоди ёки илмий даражаси бўлмаса ҳам олий ва ўрта махсус ўқув юртларида иш стажига эга бўлганлар);

— ЭҲМ операторлари ва дастурчилар.

Танлов муддати — эълон чиққан кундан бошлаб 1 ой.

Қуйидаги манзилга мурожаат қилинг: 700011, Тошкент шаҳри, Пахтакор кўчаси, 3.

Телефонлар: 41-89-57, 41-13-01, 41-80-07.

Ҳарбий ташкилотга камида уч йиллик меҳнат тажрибасига эга бўлган юк машинасини бошқарадиган

ҲАЙДОВЧИЛАР

ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛИНАДИ

Маълумот учун қуйидаги манзилга мурожаат этишингиз мумкин: Тошкент шаҳри, Омск кўчаси, 1-уй, транспортлар: 25-автобус, 2, 10-трамвайларнинг «Темирйўлчилар хиёбони» бекати.

Телефон: 54-04-09.

Фақат 20 кун !

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА
1996 ЙИЛ 15 ФЕВРАЛДАН БОШЛАБ
ТОШКЕНТДА БИРИНЧИ МАРТА !

акробатика, гимнастика, эквилибристика, баланс ҳамда жонглёрлик соҳасида жаҳонда улкан ютуқларни қўлга киритган

ХИТОЙ ЦИРКИ ЮЛДУЗЛАРИ – ЕТАКЧИ САНЪАТ УСТАЛАРИНИНГ ГАСТРОЛЛАРИ

2 бўлимдан иборат йирик, хилма-хил дастурдаги цирк томошалари. Томошалар иш кунлари соат 10, 14.00 да, шанба ва якшанба кунлари соат 12.00, 15.00 да бошланади.

Касса соат 18.00 гача очиқ.
Маълумот учун телефонлар: 44-29-04, 44-35-91.

ЧИПТАЛАРНИ ЎЗ ВАҚТИДА СОТИБ ОЛИНГ !

Собир Раҳимов тумани ҳокимлиги ҳоким ўринбосари, хотин-қизлар кенгаши раиси Муҳайё Саидовна Ғанихўжаевага отаси

Саид
АЗИМОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ
TOSKENT OQSOMI

Муассис: ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲОКИМЛИГИ

Манзилимиз: 700000, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32.

Телефонлар: хатлар — 33-29-70; эълонлар: 33-81-42, 36-57-27.

Душанба, чоршанба ва жума кунлари чиқади. Нашр кўрсаткичи 64690

Нашрни етказиб бериш масалалари бўйича турар жойлардаги почта бўлимларига ёки «Тошкент почтаси»га 33-74-05 телефонига мурожаат қилишингиз мумкин.

Рўйхатдан ўтиш тартиби: №10. ❖ Буюртма Г-067. ❖ Ҳажми — 2 босма табоқ офсет усулида босилади. ❖ Қоғоз бичими А-2 «Шарқ» нашриёт матбаа-концерни босмахонаси. ❖ Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. ❖ Босмага топшириш вақти 11.30. ❖ Босишга топширилди: 11.30. 1 2 3 4 5 6